

MÕTTEPABER

KAITSEVALDKONNA VISIOON 2030+

Koostanud

Meelis Kiili

Kindralmajor (reservis)

1. Visioon

Eesti elanikkonna julgeolek ja territoriaalne terviklikkus tagatakse eesmärgile fookuseeritud, tulevikku vaatavate, oma võimetes veendunud ametkondade ning ühiskonna orkestreeritud tegevustega, kelle tegutsemine tugineb edukust ja rahvuslikku isolemist taotlevatele põhiväärtustele. Eelnev rajaneb võimepõhisusele, tehnika ja tehnoloogia arengutega arvestamisele, ohtude ennetamisele, doktriinide sidususele, osisepõhisusele ja ühiskonna kaasatusele.

**Võidukad võitlejad esmalt
võidavad ja siis lähevad
sõtta, lüüa saanud
võitlejad lähevad esmalt
sõtta ja otsivad võimalusi
võita.
Sun Tzu**

Kaitseministeeriumi valitsemisala on poliitilis-strateegilise tasandi julgeoleku tõhususele suunatud vahend, mis on kooskõlas NATO strateegilise kontseptsiooniga, Euroopa Liidu ja muude Eesti osalusega rahvusvaheliste organisatsioonidega kõikide kohustuste ja ülesannete ulatuses.

Kaitseministeeriumi valitsemisala struktuuriüksused on informatsiooniajastule omastele, reaalsele võimetele tuginevad, nad täidavad juhtivat rolli riigi sõjalise kaitse ning toetavat rolli sisejulgeoleku ja kriisihalduse tagamisel.

Selle tagab kõrge kaitsetahtega rahvas, kes kaasatakse võitlejate, võimaldajate ja võimendajatena (VVV) riigikaitse laia käsitluse ehk teisisõnu totaalkaitse, koostöös strateegiliste liitlastega rahvusvahelises julgeolekukeskkonnas, eesmärgiga tagada Eesti Vabariigi iseseisvus, territoriaalne terviklikkus ja inimeste turvalisus.

2. Eesmärk

Eesti riigikaitse põhieesmärk on tagada Eesti Vabariigi suveräänsus. Riigikaitse on edukas juhul, kui riigis säilib rahu Eesti Vabariigi põhiseaduses kajastatud tingimustel. Selleks kujundatakse reaalsel toimimisvõimel tuginevad ja usutavad heidutusmeetmed, mis võimaldavad ühendada kogu riigi materiaalse ja intellektuaalse ressursi iseseisvuse kaitseks. Riigikaitse on ühiskonnaülene, elanikkonda kaasav ning Eesti Vabariigi rahvusvaheliste organisatsioonide liikmelisust arvestav.

Eesti julgeolekut kujundavad globaalsel ja regionaalsel tasandil geograafilised, majanduslikud, sotsiaalsed, poliitilised, teaduslikud, tehnoloogilised ja sõjalised tegurid. Mõnel neist tegureist on teistest püsivam tähtsus, kuid mitte ühtegi neist ei saa käsitleda eraldi, kusjuures igaühe tähtsus võib aja jooksul muutuda. Seetõttu peab Eesti julgeolekueesmärkide poole püüdlemine olema olukorrale vastav dünaamiline ja ennetav protsess. Tuleviku julgeolekukeskkonna analüüsi ja strateegiliste suundumuste tuvastamiseks on vaja rakendada kogu riigi potentsiaali, haarates kaasa kõiki ministereid, nende allasutusi ja mõttekodasid. Kõrge kaitsetahtega Eesti elanikud on julgeoleku põhiline edu alus ja garantii.

3. Oht

Eesti turvalisus on tihedalt seotud üleilmse julgeolekuolukorra ja arengutega. NATO sõjaline strateegia on välja toonud kaks julgeolekut enim ähvardavat ohtu – Venemaa Föderatsioon ja terrorism. Julgeolekupoliitika ja arendatavad võimed peavad olema suutelised käsitlema mõlemat ohtu. Terrorismi tõenäosus Eesti Vabariigi territooriumil on kasvav, kuid Venemaa Föderatsioonist lähtuv oht on eksistentsiaalne, mistõttu selle ohu neutraliseerimine on primaarne. Vaatamata 24.02.2022 alanud Venemaa Föderatsiooni agressiooni intensiivistumisele Ukrainas ei ole ohu olemus muutunud. Tegemist on 2014. aastal alanud Venemaa Föderatsiooni poolt algatatud sõjaga suveräänse riigi – Ukraina vastu, mille kontekst on oluliselt laiem kui pelgalt kahe riigi omavaheline mõõduvõtmine. Sisuliselt on esitatud väljakutse eksisteerivale globaalsele julgeolekuarhitektuurile, eesmärgiga muuta, mõjutada ja takistada transatlantilise väärtuspõhise maailmakorralduse levikut.

Vaatamata tänase Venemaa Föderatsiooni Ukraina vastase agressiooni suurelt osalt konventsionaalsele iseloomule võib siiski eeldada, et tuleviku konfliktid ja poliitilised vastasseisud on hübriidse iseloomuga – sõjaliste ja mittesõjaliste vahendite kombinatsioon, mille põhiliseks sihtmärgiks on elanikkond. See suundumus on jätkuv ja süvenev, mistõttu tuleb eeldada, et lähema kümnendi jooksul peab kaitsepoliitika olema võimeline toime tulema hübriidsete väljakutsetega. Hübriidoht on raskesti hoomatav, kompleksne ning suunatud mitmekihiliste mõjude ja seisundite saavutamisele. Eelmine DSACEUR kindral Sir James Everard käsitles hübriidoperatsioone järgnevalt: „Hübriidoperatsioonid on sõjapidamise kõrgeim tase ja sellega mitte arvestamine võib viia olukorraneni, kus me oleme lüüa saanud seda isegi märkamata“. Sellest tulenevalt on kaitsepoliitika laiem kui pelgalt sõjaliste meetmete kogum. Hübriidohtude neutraliseerimiseks on parim vahend laiapindse riigikaitse – **võitlejate, võimaldajate ja**

võimendajate (VVV) totaalkaitse mudeli rakendamine. Eduka riigikaitse eelduseks on tugev majandus, integreeritud ühiskond, ametkondade ülene tegutsemine ning kohalike kogukondade kaasatus.

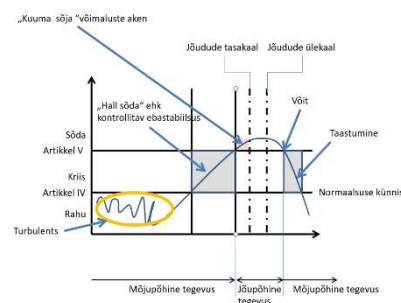
4. Teoreetiline alus ja hinnang

4.1. Teoreetiline alus

Eduka arendustegevuse ja püstitatud ülesannete täitmise oluliseks eelduseks on nii vastase, liitlaste kui ka oma jõudude adekvaatne hinnang. Samuti on oluline mõista julgeolekukeskkonda rahu, kriisi ja sõjaseisundi kontekstis, rakendada ennetavaid ja heidutavaid meetmeid seisundite eskaleerimise vältimiseks. Kuulus väepealik ja filosoof Sun Tzu on kirjeldanud vastasseisu järgmiselt: „Tunne vastast ja tunne ennast, siis ka sajas lahingus ei ole sa hädaohus. Kui ignoreerid vastast, kuid tunned ennast, siis võidu või kaotuse võimalused on võrdsed. Kui ignoreerid nii vaenlast kui ennast, siis võid olla kindel, et igas lahingus oled ohus“.¹

4.1.1. Julgeolekukeskkond

Selgelt eristatavate julgeolekuseisundite piiritlemine toimib teoreetisel tasandil, reaolukorras võivad eri seisundite indikaatorid esineda, ja tihti ka esinevad, üheaegselt. Teoreetiline raamistik annab võimaluse mõista olukorda ja kujundada Eestile soodsat julgeolekupoliitikat ning sellest johtuvaid loogiliselt sidusaid dokumentide perekondi. Terminoloogia ja definitsioonid peavad olema selged ja arusaadavad. Joonisel kuvatud julgeoleku skeem annab võimaluse aduda ning selgitada tervikprotsessi. Skeemi mõistmiseks on oluline aru saada teatavatest võtmepõhimõtetest:

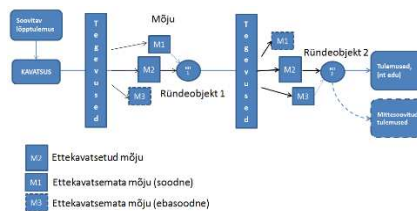

- Julgeolekukeskkond ja oht on alati seotud. Tuleb eristada potentsiaalset ohtu realiseerunud ohust ning arvestada ohu teostumise riskiga. Läbi kalkuleeritud riskihalduse, ennetamise ja neutraliseerimisega vähendatakse ohu täitumise võimalust. Demokraatlikes riikides esineb alati vabale ühiskonnale omaseid võnkeid, joonisel kirjeldatud turbulentsina. Kui turbulents jääb ühiskondlike normide, kirjutatud ning kirjutamata reeglite piiresse ega ületa joonisel kujutatud normaalsuse künnist, siis on tegemist hästi toimiva monoliitse riigikorraldusega. Vastane otsib läbi hübriidtegevuste sisemiste ja väliste tegurite koosmõjus

¹ Samuel B. Griffith, Sun Tzu The Art of War, Oxford University Press, 1963, pp.84

võimalust võimendada turbulentsi määrani, kus tavapärase ühiskondlik elukorraldus ei toimi. Normaalses seisundis ühiskond omab eelist vastase suhtes. Rahu tingimustes on võimalik nurjata vastase plaane ning pisendada tema kavatsuse ambitsioonitaset. Ennetav, vastase plaane nurjav riigikaitsetegevus on kõige ökonoomsem ja tõhusam.

- Kriisiseisundisse, joonisel kirjeldatud halli sõjana, jõudes on põhiohk sisejulgeoleku tagamisel. Juhtroll on siseministeeriumi ametkondadel, mis on toetatav valitsemisala. Teised, sh. kaitseministeerium, on toetavad valitsemisalad. Jätkuvalt on eelis meie ühiskonnal, sest VVV põhimõtteid järgiva totaalkaitse mudeli rakendudes on võimalik likvideerida vastase võimeid ning jätkuvalt mõjutada tema plaani. Vastane püüab halli sõda eskaleerida või pikendada, et survestada rünnatava ühiskonna majandust, stabiilsust ja rahvusvahelist mainet. Rünnatava ühiskonna huvides on olukorra kiire lahendamine ja normaalsusse naasmine.
- Sõjaseisundi tekkimisel on oluline aru saada, et eelmise staadiumi seisundid ja sisejulgeoleku protsessid ei peatu, vaid toimivad edasi. Muutub toetava-toetatava suhe, kus kaitseministeeriumi valitsemisala on toetatav. Sõjaseiskorra puhul on risk, et lahingtegevuse esimeses faasis omab vaenlane initsiatiivi. Seda juhul kui saavutatakse üllatusmoment või mobilisatsioon takerdub. Piisava eelhoiatuse korral on võimalik iseseisva ja kollektiivkaitse heidutustegevuse koosmõjul saavutada kohene initsiatiiv ning neutraliseerida vaenlase võimed ja võimalused.
- Hall sõda ja kuum sõda on käsitletavad kui võimaluste aknad: mida suurem on aken, seda rohkem on vastasel võimalusi; väiksem aken annab eelise rünnatavale ühiskonnale. Joonise konstant on normaalsuse künnis. Selle tõstmine võib kaasa tuua „uue normaalsusega“ harjumise ning julgeoleku seisundi halvenemise.
- Mõjupõhised tegevused on sihitud ühiskonna toimimise mõjutamisele füüsilises, sotsiaalses, info- ja kognitiivses dimensioonis. Sageli sihitakse kolmanda või neljanda astme mõjude poolt kaasnevate muutuste teostumisele. Mõjud on tegevuste tagajärjed. Tegevus toob kaasa ettekatsetud ja ettekatsetamata mõjusid, mis võivad olla kohesed, lühiajalised või pikaajalised. Mõjusid arvestav mõtlemine annab olukorrast ulatuslikuma ja pikaajalisema ülevaate ning on pigem kunst kui teadus.
- Jõupõhised tegevused kirjeldavad peamiselt konventsionaalse sõjapidamisega kaasnevaid protsesse.

4.1.2. Vastane

Ohu definitsioon: oht on kombinatsioon vaenlase kavatsusest, võimetest ja talle pakutavatest võimalustest.

Vastase hindamisel tuleb lähtuda ohu definitsioonist. Venemaa Föderatsiooni juhtkonna kavatsus on muuta kehtivat maailmakorda ning laiendada oma mõjuvõimu ja taastada seisund kus VF käsitletakse globaalse suurvõimuna ja regionaalse hegemooniana. Selle saavutamiseks napib ressursi, mistõttu on välja töötatud hübriidse iseloomuga operatsioonide kujustus, mille olemust selgitas VF president Vladimir Putin 2006. a.

Asümmeetria definitsioon: asümmeetria on sümmeetria puudumine, mis annab vastasele eelise raskuskeskme loomiseks ükskõik millises operatsiooni domeenis või dimensioonis talle sobivas ajaraamis.

Vastase intellektuaalse üleoleku definitsioon on rahvusvaheliste normide eiramine/tõlgendamine, petmine, mida esitatakse sõjapidamises laialt kasutatud pettetegevusena. Venemaa Föderatsiooni ametlik narratiiv kujutab Venemaad läänemaailma ohvrina, kelle vastu teostatakse laiaulatuslikku hübriidoperatsiooni. Intellektuaalne üleolek on suunatud oma ühiskonna konsolideerimisele ning lääne ühiskondade kognitiivsele mõjutamisele, transatlantilise ühtsuse lõhestamisele ning demokraatlike riikide juhtfiguuride kallutamisele.

Müncheni julgeolekukonverentsil järgmiselt: „Me ei otsi kvalitatiivseid indikaatoreid... meie vastus on intellektuaalse üleolekuga teostatud odavad asümmeetrilised operatsioonid.“ Peab tunnustama, et enne 24.02.2022 suurt.valearvestust oli VF juhtkond asümmeetriliste operatsioonide teostamisel edukas. Paljuski reaalpoliitikast lähtuvad arvamusiidrid ja riigijuhid olid vaikimisi leppinud de facto Krimmi annekteerimisega. VF laiendas oma välispoliitilist mõju nii Aasias kui ka Aafrika kontinendil.

Energeetika sektoris suudeti kahepoolse kaubanduse üksteisest sõltuvus konverteerida suurte tööstusriikide sõltuvuseks VF energiakandjatest, kasutades selleks nii mõjuagente kui ka demokraatia ning autokraatia olulist kultuurilist erinevust.

Kuigi hübriidiseloomuga asümmeetriliste operatsioonide kontseptsioon eelistab mittedõjalisi vahendeid, ei saa ohu konventsionaalset sõjalist aspekti alahinnata. Kuigi vähetõenäoline, ei ole siiski täiesti võimatu, et säilib vastasepoolse 24. veebruari sarnase valearvestuse võimalus.

4.1.3. Oma jõud

Kaitseministeeriumi valitsemisala olukorra hindamiseks tuleb kasutada võitlusvõimsuse olemust ja mõistet. Võitlusvõimsusel on kolm komponenti: kontseptuaalne, moraalne ja füüsiline.

4.1.3.1. Kontseptuaalne komponent

Sõja põhimõtted:

- Vali ja säilita eesmärk
- Säilita moraal
- Sõjakus
- Üllatus
- Jõu kontsentratsioon
- Ökonoomne jõukasutus
- Turvalisus
- Paindlikkus
- Koostöö
- Jätkusuutlikkus

Kontseptuaalne komponent koosneb kolmest elemendist: sõja põhimõtted, doktriinide perekond ja arendus. Sõja olemus ei ole muutunud, tegemist on inimtegevusega, mille pimedaks liikumapanevaks jõuks on pahatihti inimlik vimm, viha ja vihkamine. Konflikt jääb alati vägivaldseks jõukatsumiseks, juhuse, riski ja poliitika kombinatsiooniks, mille põhiolemus on inimlik ja ettearvamatu. Muutunud on sõjapidamisviisid, millega kohanemiseks on oluline omada võitlejate, võimaldajate ja võimendajate kasutamiseks sidusat intellektuaalse aluse ja teoreetilise põhjendatusega kontseptsiooni. See on asjakohane kõikidel juhtimistasanditel, kaasa

arvatud strateegiatasandil, kus see tagab poliitilis-sõjalises otsustusprotsessiks vajalikud intellektuaalsed vahendid. Kontseptuaalsel komponendil on oluline roll ka ühismälu, -kogemuste ja -teadmiste säilitamisel ning edasiviimisel. Nii peegeldab see ajaloolist kogemust, täiendusi olemasolevatesse tegutsemisharjumustesse (õppetundide, analüüsi ja katsetuste põhjal) ja jätkuvaid prognoose tuleviku julgeolekukeskkonna kohta. Konflikt kujutab endast pidevat võitlust mõistmise, soodsa võimaluse ja kontrolli saavutamise nimel.

Viimasel kümnendil ei ole kontseptuaalne komponent kaitseministeeriumis ja riigis tervikuna arenguhüpet teinud. Ainuke sisuline edenemine on Eesti julgeolekupoliitika aluste kirjutamine, mille praktikasse juurutamist takistab visiooni, strateegia ja doktriinide perekonna puudumine. Loodud on rida administratiivseid juhiseid ja käsiraamatuid, mille kasutegur ilma tipudokumentatsioonita on väike. Täna olukorda võib võrrelda situatsiooniga, mida kirjanik A. A. Milne oma raamatutegelase Winnie Puhhi sõnadega kirjeldaks: „Enne kui midagi otsima asuda, oleks hea teada, mida otsima asuda.“ Kuna kontseptuaalne komponent nõuab sügavat ja kompleksset käsitlust, mis omakorda eeldab uudishimu, elukestvat õpet, kogemust, otsustusjulgust ja süsteemsust, siis tihtilugu jääb kontseptuaalne komponendi arendus tahaplaanile. Pigem

VISIOON 2030+

keskendutakse füüsilise komponendi arendamisele, sest see on lihtne, nähtav ja võimaldab luua illusiooni arengutest.

Tänane arendustegevust kirjeldav põhidokument on riigikaitse arengukava (RKAK). 2012. aastal toimus arengukava põhimõtteline muutus. Sinnani kehtinud võimepõhine lähenemine muudeti ressursipõhiseks, mis nüüdseks on kujunenud hanke- ja ostupõhiseks. Briti endine kaitseväe juhataja kindral Sir Michael David Jackson on öelnud ja soovitanud Eesti kaitse ülesehitamise algaastatel: „Ärge mehitage varustust, vaid varustage inimesi“. RKAK on kaitsekuludeks eraldatud ressursi jaotumine ajateljel, ignoreerides kindral Jacksoni soovitusi.

Edu tagamiseks on oluline pöörduda tagasi võimepõhise arendustegevuse juurde.

Võime definitsioon on eseme, nähtuse, organisatsiooni vm suutlikkus midagi teha. Võime on suutlikkus ja maht ülesannete täitmiseks ja soovitud mõjude saavutamiseks vastavalt määratud standarditele ja tingimustele, et tagada püstitatud eesmärgid. Suutlikkus on kvaliteet, mis võimaldab ülesannet täita ja saavutada mõjusid ning eesmäärke. Maht on korrelatsioonis võimete kvantiteediga.

Võimepõhine planeerimine annab võimaluse luua võimekataloogi, kus eristatakse põhivõimed, toetavad võimed ja võimelüngad. See omakorda sidustatakse põhiülesande täitmiseks vajalike ülesannete loendiga (ingl Mission Essential Task List METL). Võimepõhine arendustegevus võimaldab arvestada riskidega, mis tulenevad asjaolust, et ei ole võimalik investeerida kõikidesse võimetes. Ülesanded, mille täitmine eelnevate investeeringuteta on võimatu, peavad olema selgelt eristatavad. Selleks tuleb julgeolekut käsitleda kui mitmetest elementidest koosnevat süsteemi. Iga elemendi hindamisel tuleb aluseks võtta selle kui terviku osa väärtus riiklikus, mitmeriigiliste, ühend- ja tuleviku mitmedimensiooniliste operatsioonide kontekstis. Praegune arendustegevus tugineb pigemini olemasolevale ja hangitavale varustusele ega arvesta selle otsest seost struktuuride, väljaõppe, operatsioonide võimaliku samaaegsuse, osisepõhisuse ja mitmerollilisusega. Konkreetsete varustusartiklite mõju süsteemile kui tervikule ei ole piisavalt läbipaistev. Täna oleme olukorras, kus investeerimisvajaduse hindamisel ei läheneta probleemile terviklikult, millega omakorda kaasnevad ületamatud raskused nappide ressursside jaotamisel. Analüüs peab olema läbipaistvam, täpsem ja jälgitavam, et otsustajad saaksid analüüsiandmeid põhjendatult usaldada. Iseäranis tuleb rõhutada operatsioonianalüüsi tähtsust julgeoleku arendamise protsessis kui tervikus. See omakorda loob aluse strateegilise julgeoleku hinnangu andmiseks.

4.1.3.2. Moraalne komponent

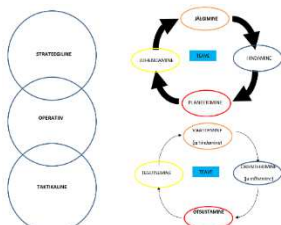
Moraalse komponendi põhiosised on motivatsioon, juhtimine ja väehaldus. Julgeoleku garantiiks on motiveeritud ja distsiplineeritud inimesed. Relvad ei sõdi, sõdivad inimesed, võidavad need kellel on oskused, tahe ja keda juhitakse targalt.

Motivatsioon ja distsipliin ei ole sünonüümid, madala motivatsiooniga inividid võivad olla distsiplineeritud ja ka vastupidi: vähese distsipliiniga seltskond kõrgelt motiveeritud. Viimane kehtib tihtilugu õhinapõhiste ad hoc moodustatud vabatahtlike gruppide kohta. Motivatsiooni eeltingimuseks on isamaa armastus, olukorra selgus, inimeste tunnustamine, eesmärgistatud tegevused, sotsiaalsed garantiid ja tark isiklikku eeskujude andev juhtimine.

Tark juhtimine eeldab igal juhtimistasandil, eriti aga strateegilisel tasandil, empaatiavõimet, sotsiaalset küpsust, elukogemust ja pühendumust. Sõna ohvitser tulenebki ladinakeelsest väljendist officium – pühendunu. Kes on kordki oma elus väejooksu teinud, oma sõdurid hüljanud, ei saa olla officium. **Juht peab olema moraalne inimene.**

Strateegilise juhtimise definitsioon: juhtimine on juhi poolt rakendatud protsess, et teostada soovitud selgelt arusaadavat visiooni. Juht mõjutab organisatsioonikultuuri, jaotab ressursse, juhendab nii poliitikapaberite kui ka juhistega. Ta loob konsensust ebakindlas ning kompleksses globaalses keskkonnas, mida raamistavad ohud ja võimalused. Strateegiline juht juhib isikliku eeskujuga, inspireerib oma alluvaid, edendab uut põlvkonda juhte, otsib võimalusi, et jõustada tema juhitud organisatsiooni eesmärgid ja tasakaalustab isiklikke ning ametialasid nõudmisi.

Targa juhtimise absoluutseks eeltingimuseks on juhi vastavus juhtimistasandile.

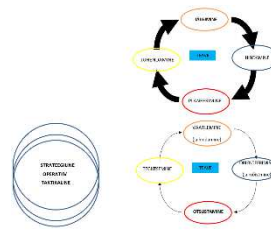

Joonis 3. Klassikaline juhtimistasandite mudel

Juhtimistasandite toimimist saab kirjeldada USA õhuväe koloneli John Boydi poolt välja töötatud OODA (VOOT) silmuse – vaatle, orienteeru, otsusta, tegutse, mudeliga. See on suurepärane mudel, kuid siiski kokpiti vaade, mis ei ole ilma ümberkorraldamiseta rakendatav strateegilisele tasandile.

Soovituslikult võib kasutada MAPD ehk

eestistatult JHPJ – jälgi, hinda, planeeri, juhenda, mudelit. Suur erinevus juhtimistasandite vahel on teabe ja mõjude detailsusaste. Strateegiline tasand nõuab olulisemalt mahukamat, kuid väga läbi kaalutletud üldistavat teavet. Selle tasandi otsused ja neist tingitud mõjud on pikaajalised, samuti ei ole mõõdikud otsuste mõjude hindamiseks kohesed. Igal otsusel on alati mingi mõju, mille omakorda

Joonis 4. Kokkusurutud juhtimistasandite mudel

VISIOON 2030+

võib jagada kolme kategooriasse – soovitud, soovitud etem või soovitud negatiivsem mõju. Taktikalis-administratiivtasandi otsustamine on kiire, pisidetailidest koosnev, koheselt mõõdetav ja tajutav. Juhtimistasandite samastumine toob tihti kaasa selle, et administratiivsed toimingud ja otsused muutuvad domineerivaks, tähtajad lähenevad, aruandlussurve on pidev, aega analüüsideks ja läbikaalutud kavadeks on vähe. Tulemiks on tihti „tehtud-mõeldud“ toimimismudel, kus strateegilisi otsuseid langetatakse taktikalisele tasemele omase detailsusastmega. See võib muuhulgas kaasa tuua avara suhtevõrgustiku ja korporatiivsete sidemetega, kuid mitteammendava ettevalmistusega inimeste esiletõusu. Iga strateegilise taseme otsus on strateegiline, iseasi, kas mõju on soodne või negatiivne. Riigi julgeolek sõna otseses mõttes sõltub tõhusast strateegilisest käitumisest, otsustest, paindlikust kõikehõlmavast poliitikast, sise- ja välisriiklike võimaluste vormimisest jätkusuutlikuks julgeolekukeskkonnaks ja selle tagamiseks oluliste võimete loomest. Sajandeid tagasi Sun Tzu poolt kirja pandud tõde, et strateegia ilma taktikata on pikk tee võiduni, taktika ilma strateegiata aga müra enne lüüasaamist, kehtib ka täna ja meil on mõistlik seda järgida.

Iga ajastu, sh. tänane infoajastu eeldab juhtimise kohandumist nii, et saavutatakse otsuste täpsuse ja õigeaegsuse eelis vastase ees. Küberdomeen, selle mõistmine ja kasutamine, omab juhtimises erakordselt olulist rolli. Selle tõttu on vajalik ühtne arusaamine küberdomeeni olemusest. Kübervaldkond ei ole pelgalt side ja IT, see rajaneb teaduslikul küberneetikal.

Küberneetika definitsioon: küberneetika on teadus juhtimise, side ja informatsiooni töötlemise üldistest seaduspärasustest.

Tänast olukorda kirjeldab kaitseväge juhataja ütlus: „Jalavägi on minu jaoks nagu Šokolaad, sellel on maitse ja seda saab süüa; küber on nagu tellis, mida maitsta ja süüa ei saa“. Lähitulevikus peame olema võimelised osalema mitmedomeenilistes operatsioonides, sestap peab juhtimise filosoofiasse tulema oluline muudatus.

Väehaldus peab tagama standardiseeritud tegevusnormidega kiire, efektiivse ja ökonoomse valitsemisala toimimise. Kuna VVV põhine totaalkaitse eeldab detsentraliseeritud juhtimist, siis haldusküsimused ei tohi peale sundida operatsioonide juhtimiseks vajalike põhimõtete muutmist. Toimima peab tsentraliseeritud planeerimine ja detsentraliseeritud juhtimine. Standardtegevused ei ole väljakujunenud tavade kinnitamine, vaid teadlikult analüüsitud tegevusnormide kehtestamine. Sõjalisel ja tsiviiljuhtimisel on palju sarnaseid lülisid, kuid on ka spetsiifilisi üksteisele mitte ülekantavaid osiseid. Ükski sõjalise juhtimise funktsioon ei ole juhuslik, vaid johtub

Ainult üks asi on raskem kui uue idee juurutamine sõjalisse mõttesse, see on vana idee väljajuurimine.
Sir Basil Henry Liddell Hart

VISIOON 2030+

sõjapidamise ajaloo käigus omandatud kogemustest. Põhifunktsioone, nagu personal, luure, planeerimine ja logistika, ei saa konsolideerida. Inimressurss eriti ei ole kaup ega kulumaterjal, mida saab teenuse korras tellida. Inimvara on juhi põhiline ressurss, edu alus ja vastutus.

Valitsemisala konsolideerimise initsiatiiv ignoreerib paljuski allasutuste ja nende spetsiifika nõudeid. **Sõjalise iseloomuga valitsemisala ei ole võimalik juhtida nagu erasektori suurettevõtet.** Tuleb meeles pidada, et jõu rakendamine ja jõuametkonnad on riigi monopol ja mõeldud olukordade lahendamiseks, mis eeldavad jõu, sh. surmava jõu rakendamist riigi põhiseadusliku korra ja inimeste turvalisuse tagamiseks. Jõukasutusreeglid sätestavad sõjalisele ja julgeolekualasele tegevusele seatud piirangud, aga ka lubatud vabadused, peegeldades operatsioonikonteksti, milles jõu kasutamine on kavandatud. Jõukasutusreeglite alaline kaaslane on loomupärane ja võõrandamatu seaduslik õigus tegutseda enesekaitseks ning ühiskondliku turvalisuse tagamiseks olukorras, kus see on vajalik.

4.1.3.3. Füüsiline komponent

Füüsilise komponendi osised on isikkoosseis, relvastus ja relvaplatformid, logistika, väljaõpe ja valmidus.

Eesti väikisusest tulenevalt on reservidel põhinev sõjaväe mudel ainuõige. Reservmudelit täiustab vabatahtlik avalik-õiguslik riigikaitseorganisatsioon Kaitseliit. Ajateenistus on jätkuvalt reservide loomise põhiline käsitlusviis. Relvasüsteemide, tehnoloogia ja sõjapidamisviiside kiire areng tingib elukutseliste sõjaväelaste osakaalu suurenemist.

Relvastus ja relvaplatformid on uuenenud ja täienenud, kuid tingituna visiooni puudusest, arendustegevuse ostupõhisest lähenemisest ja doktriinide ebatäiuslikkusest, on saavutatud kasutegur madalam, kui hankeprotsessi suunatud ressursi maksimaalne potentsiaal lubanuks eeldada.

Sellest johtuvalt on logistika areng piiratud mahu ja võimalustega. Logistika arenduse suunitluseks peab olema kogu ühiskonna ja liitlaste võimaluste mobiliseerimine ja rakendamine maksimaalse efektiivsusega julgeolekusituatsiooniga korrelatsioonis. See eeldab strateegilise taseme kontseptsioone ja orkestreeritud ametkondade üleseid ja vahelisi tegevusi, tarka juhtimist ning ühiskonna kaasatust.

Isikkoosseisu väljaõpe on rahuldav, omandatavad sõduri baasoskused vastavad standarditele. Komplekssemate situatsioonidega toimetulekuks sellest ei piisa. Edu peamine tagatis on põhimõtte – harjuta nii nagu sõdid – järgimine. See on keeruline,

VISIOON 2030+

kuna eeldab enda, partnerite, liitlaste ja vastase süviti tundmist. Tänaसेks kasutusele võetud printsiip – sõdi nagu harjutad – on ohtlik, kuna loob illusiooni edust ja annab vastasele hea ülevaate reaalsest võimetest.

Valmidus ei ole pelgalt mobilisatsioonidepoode olemasolu ja formeerimine, see on ühiskondlik seisund, mis võimaldab kiiret ja efektiivset ühiskonna kaasamist ning adekvaatset sh. ennetavat kaitsetegevust. Vaja on mentaalset läbimurret, et väljuda kitsast ametkondlikust mõttemudelist ja rakendada totaalkaitse teostamiseks riigikaitse laia käsitluse eripära.

4.1.4. Liitlased

NATO arengud on transatlantilise kogukonna julgeolekut oluliselt täiustanud. Loodud on NATO sõjaline strateegia (NMS), mida oluliselt täiendab NATO kaitsetegevuse tipudoktriin (NWCC). Sõjalise strateegiaga elluviimiseks on sündinud heidutuse ja kaitsekontseptsioonide (DDA) perekond: strateegiline kaitseplan, strateegilised domeenide planid, regionaalsed planid ning strateegilist üllatust ohjavad planid. Lisaks eelnevale kavandab, kujundab ja teostab NATO Euroopa vägede ülemjuhataja (SACEUR) NATO terviklikkust ja suveräänsust tagavat heidutustegevust oma strateegilise direktiiviga (SSD). See tagab kogu julgeolekut kujutava konfliktiseisundite spektri tõetruu tegevuse ning võimaldab hoida vastase suhtes initsiatiivi. NATO on kiiresti taastanud strateegilise juhtimise kõigi selle juhtimistasandile omaste täienditega.

Kuigi NATO otsused on konsensuslikud, siis 30+2 liitlast ei oma Eesti julgeolekupoliitika kujundamisel ja elluviimisel võrdset osakaalu. Strateegiliste partnerite valikul peab tegema pragmaatilisi ja kaalutletud otsuseid. Eesti strateegilised partnerid on: USA, Suurbritannia, Poola, Taani, Läti, Leedu ja Soome ning Rootsi. Suhete omamine ja koostöö keskmisest aktiivsemalt peab toimima ka Prantsusmaa ning Saksamaaga.

Informatsiooniajastule omaselt on tehnoloogia areng kiire. USA on juhtiv jõud tehnoloogiliste arengute ja kontseptsioonide sidustamisel. Mitmedomeeniliste operatsioonide teostus on tänane reaalsus ja tulevikusuunitlus, mille arengutega ja koostegutsemise nõuetega peab olema kursis ning enda arengud sellega vastavuses kaasajastatud.

Mitmedomeenilise operatsiooni definitsioon: selleks, et teostada sõjalisi tegevusi ning luua soovitud mõjusid, integreeritakse traditsioonilised maismaa, mere, õhu, eriooperatsioonide ning kosmose ja küberdomeenid nii vertikaalselt kui ka horisontaalselt mitmedomeenilisteks operatsioonideks.

4.2. Kokkuvõtlik hinnang

Eesti Vabariigi ja elanike julgeolekulukord on stabiilne ja hea. See ei ole garanteeritud seisund, kuna Venemaa Föderatsiooni agressiivne välispoliitika ning iseseisvate suveräänsete riikide terviklikkuse rikkumine on reaalsus ja pidev rahvusvahelist julgeolekut ähvardav oht.

Peale Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamist on julgeoleku ja riigikaitse alal toimunud oluline edasimineku. Eesti on demokraatlik riik toimivate riigivõimu teostamise vahenditega. Samas on ilmnunud kriitilised puudused, mis ei vasta tänastele ega tulevikunõuetele. Puuduste likvideerimise potentsiaal on olemas, kuid osade puuduste kõrvaldamine nõuab aastatepikkust metoodilist tegutsemist.

Kaitseministeeriumi valitsemisala kriitilised ja tähelepanu vajavad valdkonnad on: visiooni ja kontseptsioonide madal tase, tegutsemine ad hoc meetodil. Suurim vajakajäämine on strateegilisele juhtimistasandile omase juhtimise puudumine, juhtimine toimib taktikaliste ja administratiivsete tunnuste alusel. Küberdomeenist räägitakse palju, teatakse vähe. Infoajastule omast juhtimist rakendatakse puudulikult, erandina võib välja tuua õhuväe, mis erinevalt teistest väeliikidest on mõtlemise, arendamise ja teostamise mõistes oluliselt edenenum. Kõige suurem vajakajäämine on maaväe osas.

Väearendus ei ole võimepõhine, vaid ressursipõhine ehk ostu- ja hankepõhine.

Ametkondade vaheline ja ühiskonnaülene koostöö on nõrk, kinnistunud pigem konventsionaalsete sõjapidamisviiside teostamisele, ignoreerides totaalkaitse nõudeid, vajadusi ja potentsiaali.

5. Teostegemine

5.1. Julgeoleku ja riigikaitse olemus

Julgeoleku primaarne eesmärk on anda Eesti Vabariigi elanikkonnale turvatunne ja tagada heaolu kirjutatud ja kirjutamata kokkulepitud ühiskondlike normide piires. Need normid – rahvuslikud väärtused – on kirjeldatud Eesti Vabariigi põhiseaduse preambulis. Rahvuslikud väärtused on ajas muutumatud ja esmatähtsaks planeerimisaluseks. Rahvuslikud väärtused ei saa olla oletatud või eeldatud, iga väärtus peab olema põhjendatud, olema aluseks rahvusena kestma jäämiseks. Julgeolekukeskkond on ajas ja ruumis muutuv, anarhistlik, sestap rahvuslike väärtuste kaitseks

peab olema loodud mehhanism, mis muutusi ennetades või piisava reageerimisajaga on võimeline tegema korrekture ja suunamuutusi riiklikus julgeolekus. See on Vabariigi Valitsuse esmatähis ülesanne. Nagu jooniselt nähtub, siis rahvuslike väärtuste põhjal mõtestatakse lahti riiklikud huvid. Riiklikud huvid ei ole sama raskusastmega, vaid jagunevad nelja kindlasse gruppi: elulised, olulised, tähtsad ja perifeersed. Rahu tingimustes tuleb kõiki huvisid edendada, kriisi- ja sõja tingimustes eelistatakse elulisi ning olulisi.

Riiklike huvide põhjal antakse strateegiline hinnang, kujundatakse riiklik poliitika ja luuakse suur strateegia, millest kasvavad välja kõik teised valdkondlikud, sh. riigi sõjalise kaitse strateegia. Strateegia revisjon toimub tavakorras nelja-aastaste tsüklitega ning on ametisse asuva valitsuse vastutus.

5.2. Riigikaitse lai käsitlus

21.03.2022. aastal täiustatud riigikaitse seadus ei kanna välja ühiskonnaülest julgeoleku teostust. Oluline on mõista, et sõjaline kaitse on riigikaitse osa, mitte vastupidi. Laiapindse riigikaitse teostamiseks on esmane ülesanne kaasajastada riigikaitse seadus, tagada, et seal oleksid kajastatud kõik julgeolekupoliitika alustes kirjeldatud kuus sammast: sõjaline kaitse, siseturvalisus, psühholoogiline kaitse, riigikaitse olulised elulised tegevused, rahvusvahelised tegevused ning tsiviilsektori toetus. Seaduse kaasajastamine tagab riigikaitse laia käsitluse alusprintsipi, st riiklike huvide, neist tulenevate strateegiliste suundade ning riikliku juhtimise selge ja ühese määratluse. Samuti tagab seadus juhtimise institutsionaalsed mehhanismid, määratleb riigikaitse tervikpildi ning riigikaitse käsuaahelad.

5.2.1. Kaitsepoliitika

Kaitsepoliitikas rakendatakse Eesti julgeolekupoliitika aluspõhimõtteid, mis kujundavad riigikaitset totaalkaitse printsiipidele vastavalt ja on suunatud sõja vältimisele ühiskonnale vastuvõetavatel tingimustel. Kaitsepoliitika peab vastama neljale küsimusele: Milline sõda ähvardab? Kuidas sõda võita? Kuidas sõjaks ette valmistuda? Kuidas sõda ära hoida? Kõik need aspektid peavad olema käsitletud, kuid peamine rõhuasetus on sõja ära hoidmisel. Kaitsepoliitika ei ole ainult sõjalise iseloomuga, vaid totaalkaitsele omaselt kirjeldab riigikaitse ühiskonna-üleseid põhimõtteid. Kaitsepoliitika on suunatud kõikidele ametkondadele, kuid peab olema kättesaadav ja mõistetav ka igale kodanikule. Üksikisiku roll ja enesega toimetulek kriisis ning sõjas on oluline osa kaitsepoliitikast. Ohu hübriidset iseloomu arvesse võttes on kaitsepoliitika oluline väljakutse töötada välja kollektiivkaitse rakendamise indikaatorid, mis on mittesõjalise iseloomuga, kuid võivad viia ilma adekvaatsete ja otsustavate liitlaste solidaarsete meetmeteta konflikti eskaleerumisele ning sõjalisele vastuseisule NATO territooriumil.

Vastase poolt rakendatavad mittesõjalised mõjutusvahendid võivad olla majanduslikud, sotsiaalsed, demograafilised või informatsiooni-laadsed, need on suunatud liitlassuhete lõhkumisele ja ühiskondade destabiliseerimisele. Üheks alaeesmärgiks on hübriidindikaatorite kokkuleppimine NATO konsensuse alusel ilma nende relevantsust kaotamata, samuti nende kasutamine NATO strateegilistes publikatsioonides ning planeerimisjuhistes. Selle eesmärgi saavutamiseks rakendatakse kogu diplomaatiline ja ekspertide sootsium vastavalt strateegias kehtestatud alustele.

Lõpptulemina koostame kaitsepoliitika, mis võimaldab kaasata kogu Eesti ühiskonda ja liitlasi moel, mis tagab initsiatiivi ja tegevused, mis minimeerivad ohtude realiseerumise. Kaitsepoliitika on suunatud ühiskonna vajaliku funktsionaalsuse tagamiseks ja vastupidamiseks, et tagada ohuga proportsionaalne ratsionaalne tegutsemine. Sõja korral on kaitsepoliitika fookus riigi sõjalisel kaitsel.

5.2.2. Strateegia

Julgeoleku- ja riigikaitsestrateegia loomine

Strateegia sõnastab riiklikud eesmärgid, määratleb ressursi ja kirjeldab meetodid, kuidas olemasoleva ressursiga saavutatakse eesmärkide täitmine. Strateegia annab aluse

Strateegia definitsioon: strateegia on probleemide lahendamise protsess. See on üldine ja loogiline lähenemine ükskõik millisele probleemile – sõjalisele, majanduslikule, personaalsele või julgeolekualasele jne. Strateegia esitab kolm põhiküsimust: mida ma tahan teha/saavutada, mis mul on või mida ma saan, mis võib mind aidata teha seda, mida ma tahan teha ja mis on parim meetod, kasutamaks seda, mis mul on, et teha seda, mida ma tahan teha?

J. Boone Barthomolees Jr.

ühtsustatud tegevusteks ja ressursi parimaks kasutamiseks. Strateegia võtab arvesse ohuallika kavatsusi, võimeid ja võimalusi ning võimaldab konsolideeritult, paindlikult ja ennetavalt kujundada oma tegevusi nii, et vastasel pole võimalik oma plaane realiseerida.

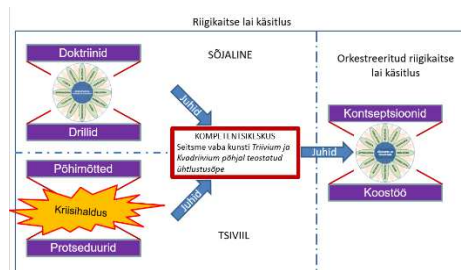
5.2.3. Strateegia fookus

Strateegia võimaldab ametkondade ülese koostöö viimise terviklikele alustele ja eesmärkide ühtsusele. Eriti oluline on saavutada ja tagada kiire ning efektiivne kõikehõlmava riigikaitse² juhtimine, mis tagab õigeaegsete otsuste langetamise strateegilisel tasandil ning nende kiire elluviimise täidesaatval tasandil. Erinevatel

² Kõikehõlmav riigikaitse – kogu ühiskonda kaasavad tegevused

valitsemisaladel ja ametitel on eripalgeline organisatsioonikultuur ning tegutsemistavad, mis takistab laiapindse riigikaitse tõhusat teostust. Riigikontrolli auditites on välja toodud, et julgeolekut ohustavateks hädaolukordadeks valmisolekut ei tagata riigis süsteemselt ning julgeolekuolukordi lahendavad asutused ei tea, kas ja mil määral on teistes asutustes või ka asutuses endas astunud samme riskianalüüsidest tuvastatud riskide maandamiseks. Erinevate protsesside raames tuvastatud riskid ei ole omavahel kooskõlas ning puudub ühtne terviklik ülevaade sarnase stsenaariumi lahendamise võimekusest ning võimelünkadest. Sellest tulenevalt esineb erinevates dokumentides seatud eesmärkidega seonduvate võimete arendamises ebakõlasid ning puudub selgus võimeplaneerimise prioriteetide seadmises. Riske ennetavad ja tagajärgi leevendavad meetmed ei ole täielikult kooskõlas kriitiliste võimelünkadega, nendega tegelemiseks ei ole seatud reaalseid eesmärke ning need ei ole olnud oluliseks sisendiks asutuste tegevuste planeerimisel.

Selleks, et puudused likvideerida, on vajalik luua kaitseministeeriumi ja siseministeeriumi valitsemisala õppeasutuste baasil valitsemisalade ülese kompetentsikeskus, kus koolitatakse nii valitsemisala juhtivkoosseisu kui ka ametnikke ja planeerijaid ning analüüsitakse ühistegevustes ja õppustel tuvastatud kitsaskohti ning rakendatakse ellu õppuste õpitulemusi. Soovitud lõpptulem on juhtimise ja eesmärgi ühtsus, mida realiseeritakse läbi kiirete otsustusprotsesside ning tulemuslikult lõimitud tegevuskavade ja kaitseplaanide.

5.2.4. Strateegia ühilduvus

Eesti julgeolek ja riigikaitse toimib globaalses keskkonnas. Olles NATO liikmesriik on vajalik siseriiklikud poliitikapaberid, kontseptsioonid ja regulatsioonid viia vastavusse rahvusvaheliste normidega ja kontseptsioonidega nii, et need toetaksid Eesti Vabariigi riiklikke huve. NATO sõjalise strateegia DDA perekonna SASP, SSP, RP ja SSD dokumentatsioon annab põhimõttelise juhendstruktuuri valitsemisala strateegiliste asjakirjade koostamiseks.

5.2.5. Konsolideeritud ressurs

Sõjalisse riigikaitse suunatakse jätkuvalt ligikaudu 3% SKP-st. Tuleb arvestada, et see ei ole mitte ainult rahaline ressurss, vaid see on ka oluline välispoliitiline vahend, mille kaudu on võimalik põhjendada ja kaitsta Eesti riiklikke huve liitlastega läbirääkimisel. Argumenteeritud vajadusel on sõjaliseks riigikaitseks kasutatavate rahaliste vahendite suurendamine võimalik ja vajalik. Valitsemisala peab olema valmis põhjendada

VISIOON 2030+

kaitsekulude proportsiooni õigsust ühiskondliku õiglase koormuse jaotumise valguses. Selleks luuakse võimepõhine arengukava, mis johtub visioonist, doktriinide perekonnast ja omavahel sidustatud võimete kataloogist.

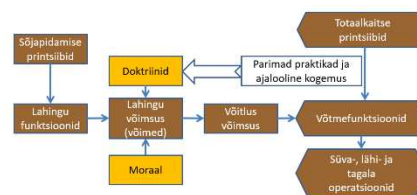
Ressurss ei ole vaid rahalised vahendid, vaid on ka intellektuaalne, materiaalne ja inimkapital. Ühtsetel alustel toimimine ja lõimitud plaanide olemasolu võimaldavad oluliselt paremini kasutada riigikaitsele suunatud vahendeid, mis annab aluse võimete kombineerimiseks ja ristkasutuseks. Paljud tehnilised süsteemid, näiteks transport, side, seire ja vaatlus, on rakendatavad erinevate valitsemisalade – majandus- ja kommunikatsiooni-, sise-, kaitse-, keskkonna- ja maaeluministeriumi – vajaduste rahuldamiseks. Selleks töötame välja valitsemisalade ülesed ühtsed põhimõtted ressursside planeerimiseks ja kasutamiseks. Näiteks on tulemusliku riigikaitse eeltingimuseks olukorrateadlikkus.

Mereseire toimimine ja ühtse merepildi saavutamine on aastaid olnud madala prioriteediga ja killustatud. Mereseire viiakse ühtsetele alustele ning kujundatakse nii, et see tagab nii sise- kui ka välisjulgeoleku vajadused. Ühendatud Mereväe ja PPA laevastikud tagavad ressursi säästlikkuse, samas tõstes operatsioonide efektiivsust ja laiendades nende kohaldamisala. Sarnaselt laevastike ühendamisele peab tagama nii mehitatud kui ka mehitamata õhuvahendite ristkasutamise erinevate ametkondade ülesannete täitmiseks. Lisaks rahalisele ressursile viime uutele alustele ka intellektuaalse potentsiaali ja inimkapitali kasutamise, võimendades sellega riigikaitse tegevuste sooritust. On oluline, et riigikaitsele osalevate vabatahtlike panus oleks sünkroniseeritud ja väärtustatud, koordineeritud teostatakse läbi Kaitseliidu maakaitseringkondade. Lõppeesmärk on tagada väikese riigi piiratud ressursi maksimaalne rakendatavus ja luua võimete kogum, mis on kombineeritav ja jagatav erinevate ametkondade vahel ning on vajaduspõhine.

5.2.6. Doktriinide perekond

Strateegia annab aluspõhimõtted protsessile, mille doktrinaalne arendus. Nagu jooniselt nähtub, ei ole doktriin pelgalt narratiivne kirjeldus, vaid omavahel sidustatud ajaloolise kogemuse, ajas muutumatute printsiipide ja ajas muutuvate muutujate süsteemne korraldus. Clausewitz oma raamatus „Sõjast“ on doktriini kirjeldanud järgmiselt: „juhend kõigile, kes tahavad sõja kohta raamatutest õppida; see valgustab nende teed, hõlbustab nende edasiliikumist, treenib nende otsustusvõimet ja aitab vältida lõkse... [doktriin] on mõeldud selleks, et harida tulevase

baasil teostatakse valitsemisala

ülema vaimu või, täpsemalt, juhtida teda tema eneseharimises, mitte olla tema kaaslaseks lahinguväljal³

Doktriin on ajas muutuv, see peab olema kaasajastatud ja ettepoole vaatav.

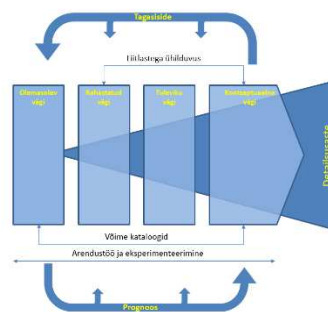
Parim ja samas lihtsaim definitsioon on – doktriin on tegevuste elluviimine moel, mida me usume olevat parim viis edu saavutamiseks.

Siinkohal peab rõhutama kahte sõna – usume ja parim. Usk doktriini konteksti ei ole pime. Usk kinnitab seda, et doktriin on selle koostajate süvauuringute ja olemasoleva teabe ja olukorra lahtimõtestamise tulem ning koostajad on veendunud selle vastavuses/sobivuses ümbritsevale keskkonnale ja kujunenud olukorrale. Lahtimõtestamine viitab omakorda võimalusele ja vajadusele muutusteks situatsioonides, kus uus olukord seda nõuab. Doktriini uskumine ei tee seda dogmaks, vaid pigem avab muutuvast olukorras tee selle tõlgendusteks. Sõna „parim“ seab standardi, mis peab olema juhiseks sõjalise tegevusega kokku puutuvatele sõjaväelastele ja tsiviilametnikele. Doktriin ja kaitseplaneerimine on omavahel rippuvuses ja loovad aluse loogiliste arengukavade loomiseks. Doktriin ei teki, doktriin luuakse, kuid kuna tegemist on avara komplekssusastmega ettevõtmisega, siis rahvusvaheline koostöö liitlastega on vältimatu. On mõistlik kaaluda Rootsi Kuninglike relvajõudude praktikat, kus nende doktriini arendus ja seda teostavad inimesed, on allutatud Briti kuninglike relvajõudude doktriini (TRADOC) keskusele.

5.3. Kaitseplaneerimine

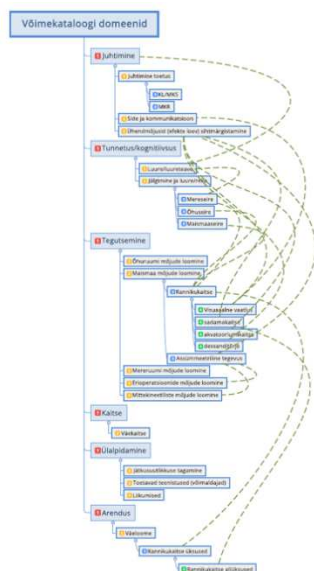
5.3.1. Võimearendus

Võimearendus on pikk ja ressursimahukas protsess, mistõttu kaitseplaneerimine peab olema süsteemne ja seotud strateegiaga ning suhtestuma vastasesse. Julgeolekuolukord ja -ohud on pidevas muutuses, mistõttu planeerimine peab muutuma oluliselt komplekssemaks ja kavakindlamaks ning ohte ennetavaks. Suveräänse riigi esmane kohus on luua kriitiline iseseisev kaitsevõime, mille kaks põhilist alamvõimet on juhtimine ja mobilisatsioon. Käesoleva visiooni tulemina tekib mitmekülgset kasutatavate NATO kataloogiga ühilduv võimete kataloog, mis tagab muutuvate ohtude valguses heidutuse, ühiskondliku vastupidavuse ning loob soodsad tingimused liitlaste

³ Carl von Clausewitz, Sõjast, Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn 2004, lk. 136

vajaduspõhiste kriitiliste võimete integreerimiseks. Eesti kaitsevõime ja võitlusvõimsuse edendamiseks sobib Briti „Agile Warrior“⁴ raportis esitatud väeloome mudel (vt. joonist).

Venemaa Föderatsiooni tegutsemismudel on üles ehitatud mittekonventsionaalsete hübriid- ja põhiliselt konventsionaalse iseloomuga A2/AD võimete kombinatsioonina. Meie võimearenduse oluliseks aluspõhimõtteks on eelpoolminitud konsolideeritud valitsemisalade-ülene ressursi kasutamine, NATO ja siseriiklike võimete ja väeloome sünkroniseerimine. Konsolideeritud ressursi kasutamine eeldab võimepõhist planeerimist ja riigikaitse rakendamise ühendvõimete kataloogi. Ühendvõimete kataloog ei ole mitte pelgalt maatriks, vaid omavahel loogiliselt sidustatud võimedomeenide vaheline süsteem, kus erinevad alamvõimed on üksteist toetavad ja võimendavad ning väldivad dubleerimist. Domeenidest koosnev süsteem on

eriti oluline uute mitmedomeenilise operatsioonide kontekstis. Seosed on ära toodud illustreerival joonisel.

5.4. Kaitsetahe

Kaitsetahe ei tule ainult Kaitseväest või Kaitseväest, see tuleb kodust, koolist, ühiskonnast tervikuna. Ühiskonna moraal on selle alus. Kaitsetaht, rahva eneseteadvust, julgust või hirmu on raske mõista ja veel raskem, kui mitte võimatu mõõta, kuid nende mittemõistmine või ignoreerimine viib meid paratamatult ohtlike illusioonideni ja enesehävituslike otsuste langetamiseni. Selleks, et moraalselt komponendi rakendada, peavad juhivad tunnetama ühiskonda, milles me elame, ja selle dünaamikat, mitte klammerduma dogmade külge, mille juured ulatuvad eelmisesse aastatuhandesse, nõukogudeaegsesse väljaõppesüsteemi ja mõttemaailma. Kaitsetahte oluline komponent on usaldus – eelkõige usaldus oma riigi kõrgemate institutsioonide suhtes, aga ka kodanike endi vahel. Riigi ülesanne on usaldust luua ja hoida. Isamaalised väärtushinnangud on kaitsetahte loomise eelduseks, kus riigil on väärtuste kujundajana äärmiselt oluline roll. Riik peab oma õppekavades arvestama, et noorte väärtushinnangute kujunemisele – aga väärtused kujunevad välja noorte täisealiseks saamisel – avaldavad lisaks kodusele keskkonnale olulist mõju ka koolis edasi antavad teadmised, oskused ja eeskujud. Näiteks on riigikaitseõpetusel hindamatu tähtsus noortele adekvaatse informatsiooni edastamisel kaitsevälisest teenistusest, teadmised

⁴ Agile Warrior Report, Directorate of Force Development, Andover, Hampshire, United Kingdom, 2015.

omakorda tekitavad huvi ja usaldust militaarstruktuuride vastu, aidates kujundada isamaalisi väärtushinnanguid ning kasvatada riigile lojaalseid kaitsetahtega usaldusväärseid kodanikke.

Riigikaitseõpetus on täna koolides valikaine, kuid paljud noored on arvamusel, et ainet võiks anda juba varem, põhikoolis, misjärel võiks luua võimalused aine edasiseks süvendatud õppimiseks. Seega võiks Eestis olla riigikaitsegümnaasium, mis aitaks äratada noortes huvi valdkondlike erialade vastu.

5.5. Psühholoogiline kaitse

Psühholoogiline valmisolek kaitsta oma maad ja iseseisvust on kaitsetegevuse aluseks. Riigikaitse kõige tähtsamaks faktoriks on eelkõige ühiskonna üldine kõrge kaitsetahe. Osalemine psühholoogilises kaitstes on kõigi Eesti elanike individuaalne panus ühiskonda, usk oma maasse ja tulevikku. Selleks loome psühholoogilise kaitse süsteemi, mis tagab kollektiivse tahte seista oma õiguste ja vabaduse eest, kaitsta isamaalisi väärtusi, elada rahu, areneda ühiskonnana meile sobival viisil. Psühholoogiline kaitse tagab rahva mentaliteedi ja psüühilise seisukorra, mis on kooskõlas põhiseaduslike väärtustega. Meie tegevuste põhisuundadeks selles on: 1) üldrahvalike väärtuste (oma riik, keel ja kultuur) propageerimine ja arendamine; 2) riigi majanduse arendamine, mis võimaldab parandada rahva heaolu ja seeläbi elanikkonna usku ja toetust oma riigile ning tahet seda kaitsta; 3) peredele orienteeritud sotsiaalpoliitika; 4) tervete eluviiside programmide käivitamine ja propageerimine.

Psühholoogilise kaitse üks tähtsamaid komponente nii rahu-, kriisi- kui ka sõjaajal on infooperatsioonid. Infooperatsioonid tähendavad oma rahva ja relvajõudude ning vaenlase elanikkonna ja sõjaväe psühholoogilist mõjutamist riigi poliitiliste ja sõjaliste eesmärkide saavutamise huvides. Info kasutamine mõjutusvahendina on reaalsus, kusjuures propaganda ühiskonna lõhestamiseks on hübriidtegevuste üks olulisemaid vahendeid.

Lõppeesmärk on omada psühholoogilise kaitse süsteemi, mis on valitsemisalade ülene ja rakendatav elanikkonna kaitsetahte kasvatamisel ja hoidmisel. Psühholoogilise kaitse üks võtmelemente on rahva usaldus riigi institutsioonide ja valitsuse suhtes. Töötame selleks, et muuta poliitilist kultuuri, olla avatud demokraatlike põhimõtete kandja. Kasutame kõiki informatsioonikanaleid nii meedia kui ka sotsiaalmeedia domeenides, et tagada elanikkonnale õige ja adekvaatne teave. Psühholoogilise kaitse ettevalmistamine ja teostamine on Eesti jaoks määrava tähtsusega, sellesse suunatud nii rahalist- kui inimressurssi peab oluliselt suurendama.

6. Valitsemisala struktuuriüksused

6.1. Kaitsevägi

Kaitsevägi on esmase iseseisva kaitsevõime eeldus. Väikesele riigile omaselt on Eesti sõjaline kaitse üles ehitatud reservväele. Kõik reservväelased peavad olema rakendatavad riigikaitstes, täiendreservi hõlmamine ja üksustesse organiseerimine viiakse ellu Kaitseliidu juhtimisel Kaitseliidu maakaitseringkondade baasil. Reservväelaste ettevalmistamine toimub jätkuvalt läbi ajateenistuse, mida täiendatakse ajateenistusse mitte sattunute ettevalmistamisega Kaitseliidus. Kaitseliit ei saa samas muutuda ajateenistusele alternatiiviks. Pikemas perspektiivis on eesmärk saavutada olukord, kus kõik füüsilistele ja vaimsetele nõuetele vastavad noored on läbinud ajateenistuse. **Kaitsevägi peab olema võitlusvõimeline. Selle tagab võitlusvõimsuse kõigi komponentide tasakaalustatud arendamine ja ennekõike tark juhtimine.**

6.1.1. Ajateenistus

Kaitsepoliitika kujundatakse nii, et ajateenistus ei ole mitte ainult kohustus, vaid loob selle läbinutele mitmesuguseid võimalusi. Selleks luuakse strateegilise kommunikatsiooni, hariduse omandamise ja sotsiaalsete garantiide meetmed, mis motiveerivad tööandjaid, kogukondi ja haridusasutusi eelistama ajateenistuse läbinuid.

6.1.2. Naiste ajateenistus

Kaitsepoliitika soosib naiste laialdasemat rakendamist ja ühiskonna potentsiaali paremat kasutamist. Pikemas perspektiivis on eesmärk saavutada olukord, kus kõik noored sõltumata soost omavad samu õigusi ja kohustusi. Selle eesmärgi saavutamiseks ei piisa mehaanilistest tegevustest, vaid see eeldab: 1) mitmeid valdkondi hõlmavaid meetmeid, et saavutada ühiskonna hoiakud, mis soosivad naiste ajateenistust; 2) sotsiaalseid garantiisid, et ajateenistuse läbimine ei halvenda nende olukorda tööturul; 3) regulatsioone, mis võimaldavad ellu viia jätkusuutlikku perepoliitikat.

6.1.3. Kutselised sõjaväelased

Kuigi ajateenistuse baasil loodav reservvägi jääb valdavaks, on elukutseliste sõjaväelaste osakaalu kasv vältimatu. Selle tingib ennekõike uute relvasüsteemide kasutuselevõtt mis ei eelda pelgalt süsteemi opereerimist, vaid aktiivset osalust ja otsustamist nii sihitussarjas kui ka otsustussarjas. Elukutseliste sõjaväelaste osakaal on suurim õhu- ja mereväes, kuid tuleb kaaluda ka maaväe võimalikku suurendamist, et tagada teise brigaadi esmane valmidus elukutselise pataljoni baasil.

6.2. Sõjaväestatud piirivalve

Piirikaitse ja piirivalve funktsioon erineb sedavõrd politseifunktsioonist, et mõistlik on omada eraldiseisvat ametit siseministeeriumi valitsemisalas. Selle administreerimine toimub ühiselt politseiametiga, kuid funktsionaalsed ülesanded seatakse siseministri poolt. Selleks, et ette valmistada kaaderkoosseisu ja reservi, viiakse sisse ajateenistumusmudel, kus Kaitseväge viib läbi sõduri baaskursuse, piirivalve piirikaitse spetsiifilise kursuse ja viimane teenistuskolmandik teostatakse piiripraktikana. Reservi siirdunud piirivalvurite ülesanne ja sõjaaja paigutus kooskõlastatakse kaitseministeeriumi valitsemisala plaanidega ning rakendatakse ringkondlikult piiripraktika toimumiskoha järgi.

6.3. Kaitseliit

Kaitseliit on jätkuvalt Eesti riikluse pant, mis tagab ühiskondliku sidususe, kasvatades kaitsetahet ja võimendades ametkondade sooritust. Kaitsepoliitika tagab Kaitseliidu visiooni elluviimise: Kaitseliit on vabatahtlik riigikaitseorganisatsioon, kus on välja kujunenud selgelt eristuvad võitlejad, võimendajad ja võimaldajad, sellest kooslusest tekib liitmõju, mis kaasab vabatahtlikke vastavalt nende kompetentsile, et toetada laiapindset riigikaitset kogu riigi ulatuses. Selleks edendame ja tunnustame vabatahtlike panust, tagades piisava ressursi Kaitseliidu seaduses ja Kaitseliidu arengukavas määratletud ülesannete täitmiseks. Kaitseliit ei ole Kaitseväge reservikomponent, vaid organisatsioon, mille võimalusi rakendatakse kõigi riigikaitse laiapindsete ülesannete toetamiseks.

6.3.1. Sõjaline võime

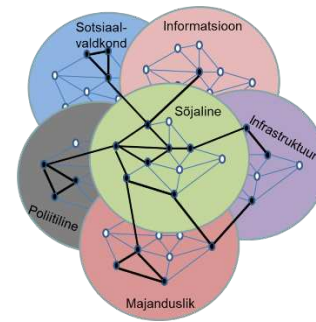
Kaitseliit valmistab ette Kaitsevägele sõjalist võimet, mida on võimalik rakendada esmaste reageerivate üksustena. Kaitseliit planeerib ja juhib territoriaalkaitset laiapindse riigikaitse põhimõtete, sünkroniseerides erinevate ametkondade tegevused ja tagades nii eesmärkide ühtsuse.

6.3.2. Vahejuhtimistasand

Kaitseliidu juhtimist teostatakse läbi ringkondade detsentraliseeritult olenemata operatsiooni iseloomust ja käsuahelast. Ringkondade ülesandeid täiendatakse ja tagatakse selleks ressursid nii, et sinna liidendatakse reservi arvestus, nende organiseerimine reservüksustesse oma vastutusala piires ja tagatakse esmane luurealane analüüsivõime.

6.3.3. Võrgustik

Kaitseliit on üleriigiline turvavaip, oma olemuselt on organisatsioon kogukondlik. See on valitsemisala juhtide poolt teenimatult tähelepanuta jäänud ja halvasti mõistetud aspekt. Seesinane organisatsiooni omadus on põhiline võimendajate ja võimaldajate rakendamise alus ja totaalkaitse õnnestumise kriitiline eeldus. Kaitseliidu organisatsioonivõrgustik ja kaitseliitlaste sotsiaalsed ning ametialased võrgustikud rakendatakse ühiskondliku vastupidavuse edendamiseks ja vajadusel vastupanuvõitluse teostamiseks.

6.3.4. Noorsooprogramm

Kaitseministeeriumi ja Kaitseliidu noorsooprogramm on edukas ühiskonna integreerimise vahend ning noorte isamaaliseks kodanikuks kasvamise vahend. Selleks tagame piisava ressursi, et kaasata rohkem noori ja hõlmata noorte juhte nii Kaitseliidu organisatsiooni ridadest kui ka haridusministeeriumi valitsemisalast.

6.4. Valitsemisala personalipoliitika

6.4.1. Sotsiaalsed garantiid

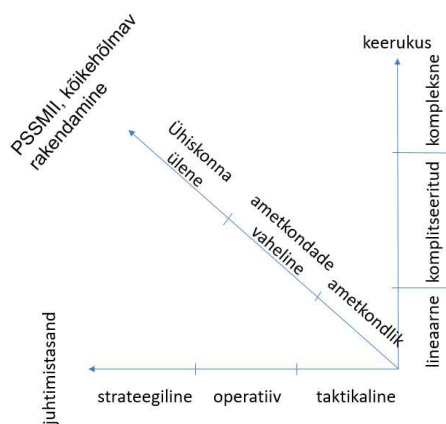
Sotsiaalsed garantiid, sh pensioni, täiendkoolituse ja pereprogrammid peavad soodustama pikaajalist teenistust ja valutut integratsiooni tsiviilkeskkonda. Hästi toimiva kaitseväge põhiline eeldus on hea sõjalise ettevalmistusega ja motiveeritud kaadrikaitsevaelased. Kaitsevaelaste elukutse omapära on roteerumine, mis toob kaasa sagedase elukohavahetuse. Koostöös kohalike omavalitsustega luuakse meetmete pakett, mis võtab arvesse lastele hoiu ja koolitusvõimaluste tagamist, eluaseme renti soodustingimustel ja abikaasade tööhõive soodustamist.

Kaitseväge teenistus erineb oluliselt tsiviilkarjääri mudelist. Elukutselistele sõjaväelastele reeglina ei leidu tsiviiltööturul alternatiivi, seetõttu eeldab tegevteenistusest lahkumine piisavat eelteavitust ning organiseeritud ümberõpet, et tagada sujuv integreerumine ühiskonda. Tsiviilsektoriga samadel alustel toimimine võib mõjutada tegevteenistusest koondatud isiku sotsiaalset toimetulekut ja avada võimalusi vaenulike riikide eriteenistustele. Sõjaväge väljateenitud pension on õigustatud, kuid selleks, et kasutada paremini kaadrikaitsevaelaste potentsiaali, on mõistlik tõsta pensioniiga 60 eluaastaale.

Väljateenitud pensioni viimine tsiviilsektoriga samadele alusele omab pikaajalist mõju. Põhiline puudujääk saab olema vanem- ja kõrgemate ohvitseride valiku teostamisel.

6.4.2. Sõjaline haridus ja karjäärimudel

Teenistuskäigu jooksul investeeritakse ohvitseride ja allohvitseride ettevalmistusse märkimisväärne kogus aega ja rahalist ressursi. Tegeväelaste parimaks rakendamiseks töötatakse välja personalipoliitika, mis võimaldab neid hoida teenistuses maksimaalse ajaperioodi. Tegeväelaste rotatsioon ja liikumine nii horisontaalselt kui ka vertikaalselt eeldab neil hariduse, väljaõppe ja kogemuse vastavust ametikohale ning juhtimistasandile. Indiviidi vastavust ametikohale saab mõõta ja hinnata kolmeteljise mudeli abil. Liikumine kõrgemale juhtimistasandile eeldab oskuste, teadmiste ja kogemuse edenemist kõikidel telgedel, luues ruumilise mõtlemise ja tegutsemisvalmiduse komplekses keskkonnas. Tasapinnaline mõtlemine ja lineaarsed lahendid komplekses keskkonnas omavad negatiivseid väljundeid, mis võimenduvad ja võivad realiseeruda mittesoovitud mõjudena. Eriti oluline on tagada personali vastavus strateegilisel juhtimistasandil, kuna seal langetatud otsused on pikaajalised ning ühiskonda tervikuna puudutavate mõjudega.

Piirvanuse tõttu reservi arvatud kaitseväelasi on jätkuvalt võimalik kasutada kaitseministeeriumi valitsemisalas ametikohtadel, mis eeldavad sõjalisi teadmisi. Sõjaline haridus peab ennekõike olema suunatud ohvitseride ja allohvitseride kutseoskuste edendamisele. Seetõttu tuleb kriitiliselt üle vaadata tänane sõjalise hariduse süsteem, see kaasajastada ja taastada teenistusspetsiifiliseks. Teenistustest lahkuvate sõjaväelaste konkurentsivõime tsiviilmaailmas tagatakse spetsiaalsete programmide ellu kutsumisega.

6.4.3. Tsiviilpersonal

Välja on kujunenud ametnikkond, kes teab päris palju, oskab vähe, ega saa ühiskonnas toimuvast aru.
Ülo Vooglaid

Valitsemisala tsiviilametnike kaitse- ja julgeolekualased ning sõjalised teadmised on kriitiliselt madalad. Riigi julgeolekuga kaitsepoliitikat ei saa teostada haritud amatööridega. Selle puuduse likvideerimiseks on vaja luua tsiviilametnikele, sarnaselt sõjaväelastele, haridusmudel ja viia ametikohal töötava isiku kompetentsid vastavusse ametikoha tegelike nõuetega. Kompetentside omandamine tagatakse eelpoolmainitud kompetentsikeskuse kursuste läbimise kaudu. Samuti

soodustatakse reservi siirdunud vanemohvitseride kaasamist valitsemisala tsiviilametikohtadele. Üle tuleb vaadata tasustamine, et sarnase vastutusega tsiviil- ja sõjalise ametikoha sissetulekute erinevus ei kujuneks liiga suureks.

6.4.4. Kompetentsid ning nende rakendamine riigikaitse laia käsitluse kontekstis.

Organisatsioon, selle juhtimiskultuur, töökliima ja tulemid on otseses sõltuvuses juhi ettevalmistusest, tema haridusest ja kompetentsidest. Ebakompetentne juht hakkab taastootma asjatundmatust, kuna reeglina tekitab enda ümber talle sobiva „kõlakoja“ kaasajooksikutest ning tõusikutest. Selle vältimiseks on vajalik luua juhtide kompetentsidel põhinev valikusüsteem, mis on kooskõlas kolmeteljelise mudeliga ja sisustatud juhtimistasandile omase kompetentsitingimustega. Kompetentsimudeli lahtikirjutus on ära toodud käesoleva visiooni lisas A. Valitsemisala kolm kõige olulisemat institutsiooni on minister, kaitseväe juhataja ja kantsler. Kaitseliidu ülem on samuti oluline, kuid selle ametikoha täitmise teostus ja kontroll on avalik-õiguslikule organisatsioonile kohane ning määramise kord ning järelevalve oluliselt läbipaistvam.

Mitte alati ei ole tegevustel tulemusi, tihti on tulemuste asemel tagajärjed.
Endel Lippmaa

Soovituslikult peaks ministri institutsioon täidetama valdkonda süviti tundva kandidaadiga, kuid tulenevalt demokraatlikust riigikorraldusest peab usaldama mandaadi saanud erakonna valikuid. Kaitseväe juhataja ja kantsler on riigiametnikud, mistõttu neile saab ja peab kehtestama spetsiifilised, kindlad, karmid ja õiglased valikukriteeriumid. Kaitseväe juhataja ja kantsleri institutsioonile esitatavad nõuded on esitatud Lisas B ja C.

Valitsemisala kantsler on ministeeriumi kõrgeim riigiametnik, kuid kuna ta haldab sõjalise riigikaitsega tegelevat valitsemisala, siis üheks tema kriitiliseks valikukriteeriumiks peab olema, sarnaselt Soome kaitseministeeriumi praktikale, vanem- või kõrgema ohvitseri ettevalmistus. Sarnane praktika tõstaks oluliselt halduse kvaliteeti, võimaldaks rakendada reservi suundunud sõjaväelasi ja annaks ministrile kvaliteetset nõu ning tagaks tsiviiljuhtimise ja kontrolli.

6.5. Liitlased

6.5.1. NATO

Eesti julgeoleku ja suveräänsuse oluliseks tagamise vahendiks on liitlassuhted. Piisava iseseisva kaitsevõime, mis on täielikult integreeritud NATO juhtimisahelaga, tagab liitlaste poliitilise tahte panustada NATO põhiväärtuste kaitseks. Kaitsepoliitika tagab liitlaste pideva ja proportsionaalse kohalolu nii maismaa-, mere-, õhu- kui ka küberdomeenis. Kahepoolseid suhteid arendatakse põhiliselt kaheksa strateegilise partneriga: USA, Prantsusmaa, Saksamaa, Poola, Taani, Suurbritannia, Rootsi ja Soomega. Samas tuleb senisest suuremat tähelepanu pöörata liitlaste NATO lõunatiival asuvate liitlasriikidega suhtlemisel selleks, et tagada reaalne olukorda peegeldav NATO kaitsepoliitika, seeläbi konsensus meie oluliste riiklike huvide kaitseks.

2022. aasta Madridi tippkohtumisel kinnituse saanud NATO laienemine on soodne ja viib Soome ning Rootsiiga koostöö uutele alustele. Oma kaitsevõime arendamisel on loogiline Eesti ja Soome mereväe ühistegevuste suurendamine. Koostöö võib teoreetiliselt areneda niikaugele, et sarnaselt Hollandi ja Belgia mereväele, võib Eesti ja Soome mereväed viia ühise juhtimise alla. Kindlasti saab edendada ka õhudomeeni koostööd. Rootsi suunal on oluline arendada eelpaigutatava varustuse ja relvasüsteemide kooskõlastatud tegevusi. Nende ideede praktiliseks rakendamiseks luuakse ennekõike strateegiliste liitlaste hõlmamise poliitika nii NATO kontekstis kui ka bilateraalsel alusel.

6.5.2. Kohalolek

Strateegiliste liitlaste rotatsioon tagatakse läbi ühistegevuste ja neile soodsate väljaõppetingimuste loomisega. Saavutada tuleb iseseisva kaitse ja liitlaste poolt pakutava kaitse kombineeritud võimekataloog, mis tagab ülekaalu kõikides domeenides ja on heidutuse üks põhilisi argumente.

6.5.3. Rahvusvahelised organisatsioonid

Eesti Vabariik on NATO, Euroopa Liidu, OSCE ja ÜRO liige. Nende organisatsioonide poliitika mõjutab oluliselt julgeolekuolukorda Eestis. Selleks, et esitada oma riiklike huve ja narratiivi ning osaleda aktiivselt globaalse poliitika kujunemisel, on tarvis tõsta Eesti osalust nende organisatsioonide tööorganites. Lisaks riigi esindustele tuleb luua tingimused, et Eesti kodanikud kandideeriks edukalt ja hõivaks võtmetähtsusega ametikohti. Eesmärk on osaleda aktiivselt rahvusvahelise julgeolekupoliitika kujundamises ning võimendada riiklike huvide sisustamist.

7. Kaitsetööstus

Tootev tööstus on ainelist ressursi loov majandusharu. Eesti riigi huvides on soodustada ettevõtlust, sh kaitsetööstust ja kaasata erakapitali nii, et ettevõtjatel tekiks soov, mitte kohustus, osaleda riigikaitse tegevustes. Samas tuleb vältida olukordi kus kaitseministeeriumi valitsemisala muutub erasektori sponsoriks ja ainukeseks sissetulekuallikaks. Erasektori kaasumine peab toetama ja tugevdama riigikaitset, mitte vastupidi.

7.1. Ühisosa

Ettevõtte peab püsima konkurentsivõimelisena. On selge, et Eesti suurusest tulenevalt ei taga siseriiklik tarbimine jätkusuutliku majandamist, mistõttu eksport on vältimatu. Selleks, et tagada innovaatiliste lahendite jõudmine Eesti riigikaitse struktuuridesse, on vajalik riiklik programm, mis loob võimalusi süsteemseks arendustegevuseks. Selle eeltingimuseks on ametkondade võimete kataloogid ja arendussuundade eelisvajadused. Paljud arendussuunad on ühildatavad ametkondade üleseks kasutamiseks nagu näiteks vaatlus-, seire-, side- ja luuresüsteemid. Võimete vajaduste baasil on võimalik määratleda ja rahastada ülikoolidele ning ettevõtetele teadusarenduse sihid, mis võimaldab konsolideerida riigi teaduspotsentiaali, tootmist ja riigikaitse osalevate ametkondade vajadusi. Kaitseliit, Kaitsevägi ja teised jõustruktuurid tagavad testvälja ja tegutsemisnormide kujundamise nii, et arendatav tehnoloogia osutub otsustavaks võimendajaks ja loob olulise eelise vastase suhtes. Samuti on vajalik soodustada ettevõtete koostööd liitlaste ja teiste usaldusväärsete partnerite kaitsetööstusettevõtete eesmärgiga soodustada tootmise toomist Eestisse, tagades sellega strateegiliste toodete olemasolu ja jätkusuutlikkuse kriisi- ja sõjaaja vajadusteks. Samuti edendab see tööhõivet ja oma ettevõtete toodangu rakendamist riigikaitse struktuurides.

8. Küberdomeen

Küberdomeen on olnud viimaste kümnendite jooksul tavatoimimise ühisosa, koos sellest tulenevate eeliste ja riskidega. Mitmedomeeniliste operatsioonide esiletõus ja tehisisintellekti kaasamine sihitussarja ja tulevikus ka otsustussarja seab valitsemisala juhtidele vastutuse edendada kübertegevusi nii, et need oleksid kontseptuaalselt ja võimearenduselt relevantid ning tulevikku suunatud. See nõuab olulist kvaliteedihüpet ja mõtteparadigma muutust.

E-riigi toimimisel on tugev välis- ja kaitsepoliitiline rakurss, mistõttu kübervaldkonnal on Eesti jaoks nii sise- kui ka välispoliitiline mõju. E-eluviisi, mis on Eesti riigi kuvand ja omab

VISIOON 2030+

seega strateegilise sümboli tunnuseid, tagamisel ning kaitsel peaks küberkeskkonna ettevalmistus IKT kontekstis hõlmama nii küberturbe, küberkaitse kui ka küberjulgeoleku, sh nii ennetuse kui reaktsiooni elemente. Kübervaldkonnas on Eesti kuvand jätkuvalt tugev, kuid see on pigem tingitud inertsist kui tegelikust olukorrast. Hetkel juhivad avalikku arvamust IT kontekstis vähesed mõtteliidrid, kellele ei saa ülesandeks ega eelduseks seada nende seisukohtade põhjalikku ega tasakaalustatud analüüsi.

Vaatamata e-eluviisi ambitsioonikate programmide algatamisele (küberväejuhatuse, Kaitseliidu küberüksus) ei ole valitsemisalas piisavalt analüüsitud võimalusi valitud eesmärkide saavutamiseks ning sellega kaasnevate riskide maandamiseks. Täna tegevussuuna on pigem valitsemisala ressursi tsentraliseerimisele orienteeritud kui ühiskonna teadlikkuse tõstmisele e-riigi ja infoühiskonna temaatikast maailmakorralduse, riigikorralduse ning teadlikult võetavate riskide valguses. Valitsemisala ametnike teadlikkus kübertemaatikast ja selle seotusest ühiskondlike ning sotsiaalsete protsessidega ei vasta tänapäevastele väljakutsetele. On oluline aru saada mitte ainult sõjalise ohu olemasolust, vaid ka demonstreerida, et IKT laialdase kasutuselevõttuga kaasnevad riskid, et positiivsete efektide kõrval, on võimalik ühiskonnas kasvatada ka rahulolematust, ebastabiilsust ja ebakindlust. Loomulikult on küberdomeenil tänapäevases maailmakorralduses sõjaline roll, mistõttu tuleb valmis olla võimalikuks IKT taristu ja teatud teenuste kasutamiseks, sh katkestamiseks sõjalistel eesmärkidel. Siin on oluline teada riikide, nii liitlaste kui vastaste, kübersõjavõimeid ning -organisatsioone, omada arusaama IKT osakaalust relvastatud konfliktides ning kaasaegses sõjapidamises, osata rakendada rahvusvahelist sõjaõigust IKT kontekstis ning põhjendatud juhtudel omada ka iseseisvat küberoperatsioonide võimekust. Küberruum on infokeskkonna ülemaailmne miljö, mis koosneb infotehnoloogia taristu omavahel seotud võrgustikest, mille hulgas on internet, telekommunikatsiooni- ja arvutivõrgud, protsessorid ning juhtimisseadmed. Küberruumis toimuv tegevus võib avaldada kohalikku, piirkondlikku või üleilmset mõju. Et see ruum ei ole piiratud füüsilise asukohaga ega ka ajaliselt, avaldab selle kasutamise ja mõistmise levimine olulist mõju konflikti iseloomule ning selle tähendus maismaakeskkonnas tegutsevatele vägedele on põhjanev. Küberruumi kasutamine peab olema nii pealetungiva kui ka kaitsva loomuga, et rakendada seda nii füüsiliste tegevuste ja mõjude toetuseks, kui ka kaitsta end vastase vastu. Ühelgi riigil pole ainuõigust küberruumile; üks selle eriomadusi ongi vabadus, mille see annab füüsiliselt isoleeritud või õigusteta osalistele.

Kõrvuti KKÜ/KüVJ arendatava võimekuse ja kompetentsidega lasub laiapõhjalise kaitse ning toimepidevuse tagamise roll ka erasektoril, seda nii IKT infrastruktuuri, teenusmodelite, riist- kui ka tarkvara tööstus- ning omandimudelitest tulenevalt. KKÜ ja

VISIOON 2030+

KÜVJ ülesannete, rollide, funktsioonide ning võimete täpsustamiseks on oluline piiritleda need selgelt erasektori omadega. Selle tulemusena on võimalik ka võimete sidustamine viisil, mis peaks kokkuvõttes tagama e-eluviisi võimalikult ulatusliku kaitse.

Välispoliitiliselt on vajalik taastada Eesti kui küberdomeeni eestkõneleja kuvand rahvusvahelises kogukonnas. NATO küberkompetentsikeskuse asukoht Tallinnas ei ole piisav argument. Vajame küberdomeeni ja selle võimalusi ning haavatavusi mõistvat ühiskonda ning julgeolekut kujundavat ametnikkonda, kes on võimelised looma küberdomeenile omast poliitikat, mis on praktikas rakendatav ja toetab e-eluviisi. Selleks loome tingimused, mis soosivad koolitust (sh riigikaitse süvendatud õpetuse raames riigikaitsegümnaasiumis), talentide otsimist, nende innovaatiliste ideede riiklikku rahastamist ja rakendamist riigikaitstes. Eriti oluline on otsustajate ja otsuste kujundajate, ametnike, keskastme ja tippjuhtide harimine ja küberteadlikkuse tõstmine, et nende tegevused ja otsused oleksid kooskõlas kiiresti muutuva info- ja küberkeskkonnaga.

VISIOON 2030+
LISA A Valitsemisala kompetentsimudel

VISIOON 2030+

LISA A

RIIGIKAITSE LAIA KÄSITLUSE KOMPETENTSIMUDEL

1. Sissejuhatus

Riigikaitse laia käsitluse teostamiseks on vajalik luua selge ja üheselt mõistetav süsteemide süsteem, mille põhialuseks on üleriiklik kõiki juhtimistasandeid hõlmav kompetentsimudel. Käesolev dokument kirjeldab mudelit ja selle osiseid kõikidel juhtimistasanditel, kuid fokusseerib põhilise tähelepanu juhtide täiendkoolitusele. Kogu spektri väljatoomine on vajalik selleks, et luua ühtne taustsüsteem ja selgus: milline olemasolev institutsioon – õppeasutus või uuringute keskus – katab kompetentsivaldkondi ja nende alajaotusi ning annab võimaluse nende sünkroniseerimiseks. Kogu spektri käsitlemine koos võimaldab leida ja likvideerida kompetentsivaldkondade puudujääke. Käesoleva dokumendi subjektiks oleva kompetentsikeskuse põhiline eesmärk on ühtlustada ametkondade vahelist/ülest planeerimist ja juhtimist⁵ võimaldades seega jõupingutuse säästlikkust ja eesmärkide ühtsust.

Põhiline kompetentsikeskuse sihtgrupp on valitsemisalade ja nende allametite, -organisatsioonide ja kohalike omavalitsuste isikkoosseis. Nende hulka kuuluvad nii riigipalgalised ametnikud kui ka vabatahtlikud juhid.

Kompetentsikeskuse ülesanne on koolitada eelpoolmainitud juhte, samakõlastada erinevate valitsemisalade doktriinilisi aluseid ning sünkroniseerida julgeolekusektoris kaasatud vabatahtlike tegevusi, eesmärgiga tõsta vabatahtlike hõlmamise efektiivsust.

Kompetentsikeskuse tegevusvaldkonnad katavad kõiki riigikaitse laia käsitluse valdkondi: sõjaline kaitse, siseturvalisus, psühholoogiline kaitse, riigikaitseolulised elulised tegevused, rahvusvahelised tegevused, tsiviilsektori toetus. Kompetentsikeskuse raskuskeskmeks on elanikkonna kaitse, rõhuasetusega sõjalise ja sisekaitse ühisosal ning kohalike omavalitsusüksuste baasil elanikkonna poolt loodava toetusvõrgustiku rakendamise ja juhtimisaluste õpetamine.

Võimevaldkondades on kompetentsikeskuse põhiline pädevus juhtimise (C2), tegutsemise, turbe ja alalhoiu domeenis. Teiste domeenidega on kompetentsikeskus seotud kaudselt.

⁵ Põhimõtetega saab tutvuda Kaitseliidu doktriinis

2. Teostus

Kompetentsikeskuse kujundamisel kasutatakse DOTMLPFI mudelit järgmiselt.

Doktriin⁶ (D) *Doctrine*

Doktriini valdkonnas viib kompetentsikeskus läbi erinevate valitsemisalade organisatsioonide olemasolevate doktriiniliste dokumentide tutvustamise eelpoolmainitud sihtgruppidele. Doktriinide loome jääb ametkondadele, kuid ettepanekud doktriinide muutmiseks või ühtlustamiseks on vajalikud. Doktriinid eraldiseisvate dokumentidena tänasel planeerimismaastikul on pigem erand, mistõttu on vajalik tunda valitsemisalade erinevaid tegevuskavasid ja valdkondade poliitikapabereid ning nende baasil kujundada kompetentsikeskuse õppekavad. Hilisemas faasis, kui doktriiniloome käivitub süsteemselt, on kompetentsikeskuse sisend vajalik. Kompetentsikeskuse kujunemine ametkondade üleseks TRADOC (doktriiniloome) institutsiooniks on samuti võimalik arengusuund, kuid jääb pigem järgmise kümnendi ülesandeks.

Organisatsioon (O) *Organisation*

Organisatsiooni valdkonnas on vajalik kujundada ametkondadevaheline struktuurne, osisepõhine lähenemine ja operatsioonide juhtimise alused rahu-, kriisi- ja sõjaajaks. Väljaõppe valdkonna põhiliseks ülesandeks on terminoloogia ja erineva organisatsioonikultuuriga ametkondade tegevuste ühtlustamine. Samuti viiakse ellu ühisõppuste planeerimine, tagasiside kaudu puuduste kõrvaldamine ning õppetundidest saadud tegevuste parendamine ja integreerimine ühistegevustesse.

Väljaõpe (T) *Training*

Kompetentsikeskuse kursus(t)e lõpetanu teab süvitsi oma organisatsiooni põhialuseid ja tunneb hästi partnerorganisatsioonide spetsiifikat – ülesandeid, kultuuri, otsustusprotsessi ja juhtimisfilosoofiat; oskab planeerida ja integreerida partnerite poolt pakutavaid võimeid ühistegevustesse ning on võimeline plaane ellu rakendada, töötama kriisistaabis ja juhtima ühiseid operatsioone. Kompetentsikeskuses luuakse ametkondadeüleseid õppekavasid ühistegevuste ühtlustamiseks ja jõupingutuse ökonoomia saavutamiseks.

Varustus (M) *Material*

Varustuse valdkonnas peab kompetentsikeskus omama ülevaadet eri ametkondade varustusest ja töötama välja riskasutuse põhimõtted. Samuti, osana tagasisidest, analüüsib ja teeb ettepanekuid varustatuse kaasajastamiseks.

⁶ **Doktriin** (lad sõnast *doctrina*, 'õpetus') doktriin on tegevuste elluviimine moel, mida me usume olevat parim viis edu saavutamiseks.

Juhtimine (L) *Leadership*

Juhtimise valdkond on kompetentsikeskuse põhiline fookus. Juhtimise aluseid tuleb anda nii riigi ja kohaliku omavalitsuse teenistuses olevatele kui ka vabatahtlikele erinevate tasandite juhtidele. Esmatähelepanu pööratakse liidriks olemisele ja individuaalsete juhioskuste arendamisele, seda kõikide asjaosaliste ministeeriumite valitsemisalade ulatuses. Eriline keskendumus on vabatahtlike juhtimise omapärade arvestamisel ning vabatahtlike tahte hoidmisel ja edendamisel.

Personal (P) *Personnel*

Personali valdkonnas töötab kompetentsikeskus välja nende vabatahtlike tsentraalse arvepidamise süsteemi, kes kuuluvad üheaegselt mitmesse vabatahtlikku ühendusse. Süsteem sünkroniseerib nende kasutamist ja prioriteetsust. Kompetentsikeskus testib süsteemi funktsioneerimist läbi erinevate ühisõppuste ning akadeemiliste uurimuste.

Rajatised (F) *Facilities*

Rajatiste põhimõte on olemasolevate objektide riskikasutusmeetod, mis tagab nende maksimaalse koormuse ja väldib uute objektide rajamist.

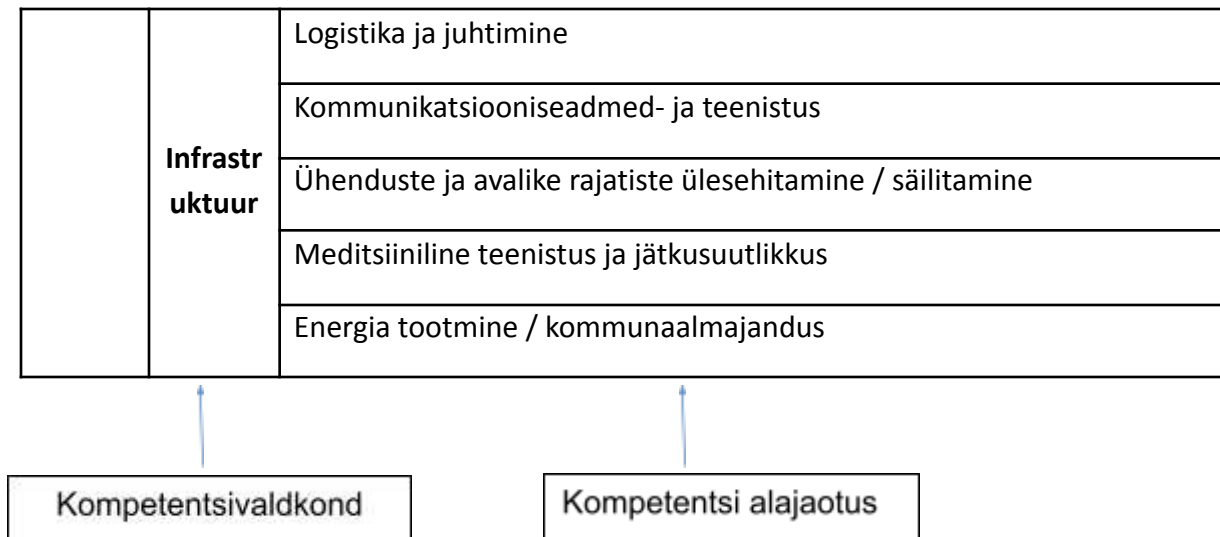
2.1. Mudeli kirjeldus

Aluseks on võetud liitmõjusid arvestav kuueks valdkonnaks jaotuv PMESII (*political, military, economic, social, infrastructure, information*) mudel. Valdkonnad jaotuvad omakorda alajaotusteks.

Professionaalsel elanikkonnal rajaneva riigikaitse laia käsitluse kompetentsimudel

Kompetentsikeskuse Curriculum valdkonnad ja alajaotused	Poliitika	Poliitiliste kokkulepete sõlmimine/ koalitsioonileppes rakendussäteteni
		Strateegiline selgus/ visioon-strateegia-doktriin
		Riiklike ja piirkondlike ametkondadeüleste suhete loomine
		Seaduste kohaldamine ametkondadeülestele operatsioonidele
		Poliitilised protsessid, institutsioonid ja organisatsioonikultuurid
		Õigus ja relvakonflikti õigus

	Sõjaline	Osalevate ametkondade rakendamine
		Operatsioonide juhtimine; juhtimise ühtsus/eesmärgi ühtsus
		Visioon; strateegia; sõjakunst
		Kriisiohjamine
		Operatsioonide iseloom
		Militaarjuhtimine ja -kontroll C2; C3; C4
		Ametkondadevahelised koostööoperatsioonid; ametkondade ülene või vaheline juhtimine
	Majandus	Ettevõtlusmajandus
		Riigiametite, KOV ja erasektori ettevõtete finantseering, eelarvestus ja ressursihaldus
		Hanked ametkondade sisesed ja/või ülesed
		Planeerimise, programmeerimise ja eelarve täitmise põhimõtted
		Makro- ja mikromajanduse stabiilsus
	Sotsiaal	Sotsiaalvõrgustiku dünaamika
		Partnerluse arendamine
		Kultuurne ja religioosne dünaamika
		Personalijuhtimine
		Mittesõjalised grupid (valitsusvälised organisatsioonid, ümberasustatud isikud, pagulased, terroristid, kriminaalid)
	Info	Infooperatsioonid
		Avaliku teabe operatsioonid
		Strateegiline kommunikatsioon
Luure		

2.2. Riigikaitse laia käsitluse baaselemendid ühiste teenistusülesannete täitmiseks

Eesmärk: Luua ühtne võrgustik, milles erinevate ametkondade juhid omandavad algteadmised operatiivplaneerimise protsessidest, erinevatest üksustest ja organisatsioonidest, poliitikast ja toimingutest ning operatsioonidest. Kursuse läbimisel omandab juht peamised staabis kasutatavad planeerimisvahendid ja vajalikud teadmised kompetentsimudeli edasiseks rakendamiseks.

2.2.1. Ühised teenistusülesanded

- I. Planeerimine [poliitika, sõjaline, majandus, infrastruktuur]
- II. C2; C3; C4 [sõjaline]
- III. Teabeoperatsioonid [sõjaline, info]
- IV. CIMIC [sõjaline, majandus, sotsiaal, infrastruktuur]
- V. Sihtalade planeerimine [sõjaline]
- VI. Avalikud suhted [sõjaline, sotsiaal, info]
- VII. Manööverlik lähenemine [sõjaline, majandus, poliitika, sotsiaal, info, infrastruktuur]
- VIII. Luure [sõjaline, info]
- IX. Strateegiline kommunikatsioon [info]
- X. Tuli [sõjaline] [tulevahetus? Tulejõud?]
- XI. Logistika [sõjaline, sotsiaal, majandus, infrastruktuur]

2.2.2. Baaselemendid

Baaselementide alajaotus	Selgitus	Viited
Strateegiline selgus	Riiklike huvide teostamine läbi rahvuslike huvide kujundamise julgeolekupoliitika alusteks, millest tuletatakse strateegiad, doktriinid ja rakendusplaanid.	Kõikehõlmav a riigikaitse sõjaline doktriin (käsikiri)
Keskkonna mõistmine	Koalitsioonipõhise demokraatia poliitiliste kokkulepete ja lepingute kontekst ja ülesehitus. Ametkondade ülesanded ning nende ülesehitus ja hierarhia, k.a. allstruktuuride roll, ülesanded ja võimalused.	Kõikehõlmav a riigikaitse sõjaline doktriin (käsikiri)
Plaanid, planeerimine ja operatsioonid	NATO planeerimise juhendi peamised põhimõtted ning nende rakendamine; potentsiaalsete operatsioonide iseloom. Algteadmised ametkondade üledest või ametkondade vaheliste operatsioonide ühistest juhtimis- ja kontrolltoimingutest ning ühiskondlikust integratsioonist.	Kaitseliidu doktriin
Valitsemisalade allasutuste ja ametkondade missioonid ja üksused	Teadmised osapoolte doktriinlikust teenistusest ⁷ ning sellest, kuidas need teostavad teabe, luureteabe ja –seire tegevust, osalevad otseses operatsioonis s.h. lahingutegevuses ning toetavad toetatavat ülemat oma võimete raames. Kuidas osapooled toetavad riiklikke vajadusi ja huve ning milline on iga ametkonna struktuur ja väljaõpe.	

⁷ Kuigi doktriinide teadlik loome on kogu riigis embrüonaalses seisus, on kõikidel ametkondadel olemas väljakujunenud tavad või protseduurid s.h. kirjutamata tavad, kuidas tegevusi kujundada ja neid organisatsioonilisi alatoone peavad teiste ametkondade juhid kui mitte teadma, siis aduma kindlasti.

Põhiülesandekeskne juhtimine	Juhtimis- ja kontrollhierarhia. Ametkondade ülesannete, rollide ja võimaluste kindlaksmääramine riiklikul, regionaalsel ja madalamal tasemel. Algteadmised integreeritud erinevate ametkondade taktikalistest operatsioonidest ning sellest, kuidas viia läbi ülesandepõhist personali komplekteerimist erinevates ametkondades.	Kaitseliidu doktriin
------------------------------	--	----------------------

2.2.3. Kuus kompetentsivaldkonda ja nende alajaotus

Kompetentsivaldkonnad		
Poliitika	Sõjaline	Majandus
Lepingute sätestamine ja poliitilised kokkulepped	Väe rakendamine	Rahvusvaheline ettevõtlusmajandus
Riiklike ja piirkondlike strateegiliste suhete loomine	Väe haldus	Riigi finantseering, eelarvestus ja fondihaldus
Operatsioonide loogikast tulenev seaduste kohaldamine ametkondadele	Visioon, strateegia ja doktriinid	Hanked
Diplomaatia ja konfliktide lahendamine	Kriisiohjamine	Planeerimise, programmeerimise ja eelarve täitmise strateegia
Poliitilised protsessid, institutsioonid ja kultuurid	Konventsionaalsed ja hübriidoperatsioonid	Makro- ja mikromajanduse stabiilsus ja selle mõjud pikaajalisele planeerimisele
Õigus ja relvakonflikti õigus	C2; C3; C4	

	Võimed; võimekataloog ja võimepõhise planeerimise alused	
	Ühendoperatsioonid, riikide- ja ametkondadevahelised operatsioonid, koalitsioonioperatsioonid	

Kompetentsivaldkonnad		
Sotsiaal	Info	Infrastruktuur
Sotsiaaltööstuse dünaamika	Infooperatsioonid	Tarneketi logistika ja juhtimine
Partnerluse arendamine	Avaliku teabe operatsioonid	Kommunikatsiooniseadmed- ja teenistus
Kultuurne ja religioosne dünaamika	Strateegiline kommunikatsioon	Ühenduste ja avalike rajatiste loomine / säilitamine
Personalijuhtimine	Luure	Meditiiniline teenistus ja jätkusuutlikkus
Mittesõjalised grupid (valitsusvälised organisatsioonid, ümberasustatud isikud, pagulased, terroristid, kriminaalid). Inimgeograafia.		Energia tootmine / kommunaalmajandus

2.3. Kompetentsivaldkondade määrangud

Kompetentsivaldkond: Poliitika - poliitiliste vahendite ja globaalse poliitilise keskkonna mõistmine, mõjutamine ja tulemuslik rakendamine. Kohustuste ja mõjuvõimu jaotus valitsuse erinevatel tasanditel; kuidas toimivad poliitilised protsessid erinevates institutsioonides ja erinevate poliitiliste tähenduste väljatoomine

Kompetentsi alajaotus	Selgitus	Viited
Lepingute sätestamine ja poliitiliste kokkulepete sõlmimine	Poliitiliste kokkulepete kontekst ja ülesehitus ning nende mõju tulevastele riigikaitseoperatsioonidele.	
Riiklike ja piirkondlike strateegiliste suhete loomine	Riikide ja regioonide vahelised poliitilised, majanduslikud, ajaloolised ja sotsiaalsed suhted. Usaldusel, mõistvusel ja vastastikusel kasul põhinevate erinevate strateegiliste poliitiliste suhete loomine ja säilitamine.	Julgeolekupoliitika alused
Seaduste kohaldamine	Riigisisese ja rahvusvahelise õiguse rakendamine missioonide planeerimise ja täitmise lihtsustamiseks. Seaduste erinevate tähenduste ja tõlgendusvõimaluste rakendamine operatsioonide läbiviimiseks kooskõlas sõjapidamisprintsiipidega ja operatsioonide loogikaga.	
Läbirääkimised ja konfliktide lahendamine	Parimate läbirääkimistehnikate teadmine ja kasutamine kohalike, regionaalsete või rahvuslike erinevuste lahendamiseks ühise eesmärgi saavutamiseks.	
Institutsioonid ja organisatsiooni kultuurid	Erinevad organisatsioonide struktuurid; kuidas on nende raames ära jaotatud	

	võim, seaduslikkus, motivatsioon, tahe ning valitsemistava rakendamine.	
Õigus ja relvakonflikti õigus	Õiguse ja relvakonflikti õiguse rakendamine operatsioonides. Kuidas ja miks erinevad riigid ja liidud võivad neid erinevalt tõlgendada.	

Kompetentsivaldkond: Sõjaline – ülesande edukuse tagamiseks, professionaalsuse tõstmiseks ning institutsionaliseerumiseks vajalike sõjaliste vahendite mõistmine, mõjutamine ja tulemuslik rakendamine. Hõlmab teadmisi väeliikidest, väejuhatustest ja Kaitseliidust, nende rollist konventsionaalsetes ja hübriidoperatsioonides, vägede korrektsest rakendamisest, strateegilisest ja operatiivsest üldplaneerimisest ning erinevatest rahvustest partneritega töötamisest ja heade suhete loomisest.

Kompetentsi alajaotus	Selgitus	Viited
Väe rakendamine	Järjestikuste tulemuspõhiste, hajutatud operatsioonide juhatamine, kasutades ülema eesmärgi saavutamiseks parimat võimalikku võimete kombinatsiooni. Doktriinide, mõistete ja võimete mõistmine ja rakendamine missiooni teostamiseks. Ühend- ja ühispõhimõtete rakendamine üle geograafiliste ja organisatsiooniliste piiride ning kultuuride soovitud mõjude saavutamise eesmärgil.	Kaitseliidu doktriin
Vägede haldamine	Materiaalsete, informatiivsete ja inimressursside muretsemine ja haldamine operatsioonide teostamiseks. Infoajastu ja pärandtehnoloogia ⁸ , seadmete ja relvade tundmine ja juhtimine lahinguruumi eesmärkide saavutamiseks. Finants- ja eelarvevahendite muretsemine ja haldamine.	

⁸ KL kasutuses olevate tehnoloogiate spekter on lai ulatudes lihtsatest mehaanilistest kuni tänapäevaste modernsete vahenditeni. Nende käimashoidmine on tihti vabatahtlike huvigruppide ja entusiastide kanda.

<p>Visioon ja strateegia</p>	<p>Riiklikud huvid, strateegilised ja operatiivsed järelmid ja mõjud ning nende huvide toetamine. Tekkivate vajaduste ja uute vaatenurkade identifitseerimine operatsiooniruumis ja „asümmeetrilistes“ mittelineaarsetes keskkondades, eesmärkide saavutamiseks vastavalt kohanduvate plaanide väljatöötamine ja innovatiivsete lahenduste rakendamine.</p>	<p>Kõikehõlmav a riigikaitse sõjaline doktriin (käsikiri)</p>
<p>Kriisiohjamine</p>	<p>Kriisiohjamise rakendamine kriiside korrektseks ohjamiseks ja lahendamiseks.</p>	
<p>Kaitseväge ja Kaitseliidu operatsioonid</p>	<p>Teadmised KV/KL doktriinlikust teenistusest ning sellest, kuidas KV/KL teostavad luure ja -seire tegevust, osalevad otseses lahingutegevuses ning osutavad sõjalist abi teistele ametkondadele. Kuidas KV/KL võimed toetavad riiklikke vajadusi ning milline on KV/KL struktuur ja väljaõpe ja kuidas neid kasutada sõjaliste, poliitiliste ja majanduslike eesmärkide saavutamiseks. Kuidas võiks KV/KL veel kasutada riigi strateegiliste eesmärkide saavutamiseks.</p>	
<p>Sõjaline juhtimine ja -kontroll</p>	<p>Riiklik sõjaline ja poliitiline struktuur, õigete tasemetel õigete inimeste kaasamine õigel ajal. Milliseid otsuseid erinevatel tasemetel planeeritakse, personaliseeritakse ja täide viiakse. Sidusa juhtimis- ja kontrollstruktuuri loomine määratud üksustele ja operatsioonidele.</p>	<p>KL doktriin</p>
<p>Ühendoperatsioonid, riikide- ja ametkondadevahelised operatsioonid, koalitsioonioperatsioonid</p>	<p>Planeerimine ja operatsioonid koostöölases, riikidevahelises, koalitsiooni ja ametkondadevahelises keskkonnas. Kõikide väeliikide tähtsus, roll, kohustused ja omavahelise koordineerimise vahendid. Operatsioonide edukas orkestreerimine ja</p>	<p>KL doktriin</p>

	vastuolude elimineerimine selle struktuuri piires ning erinevate militaar- ja tsiviilorganite tegevuse kooskõlla viimine.	
--	---	--

Kompetentsivaldkond: Majandus – kuidas rahvusvaheline ja kohalik majandus ja kaubandus mõjutavad inimesi, valitsust ning töökeskkonna vaateid. Majanduslike vahendite, protsesside ja tegurite kasutamine töökeskkonna mõjutamiseks. Valitsemisalade soetamis- ja hanketsüklid ning nende mõjutamine.

Kompetentsi alajaotus	Selgitus	Viited
Rahvusvaheline ettevõtlusmajandus	Kuidas rahvusvaheline ettevõtlus ja majandus mõjutavad riikide ja regioonide rahvuslikku turvalisust ja elukvaliteeti. Väliskapitalivood ning kuidas need mõjutavad riigi hetkelist ja tulevast arengut. Milline mõju on rahvusvahelisel ettevõtlusmajandusel kohalikule kaubandusele, mis hõlmab põllumajandust, tootmist ja teenuseid.	TÜ/EBS makromajanduse ja ettevõtluse loeng
Finantseering, eelarvestus ja fondihaldus	Ühised rahastamisallikad, eelarvestamistoimingud ning ressursside ja finantside juhtimine, eelarve loomine. Finantsjärelvalve sisu ja selle rakendamine.	
Hanked	Valitsemisalade soetamis- ja hanketsüklid ja -toimingud.	
Planeerimise, programmeerimise ja eelarve täitmise toimingud	Kaitsehanke toimingud ja eelarve reguleerimine vastavalt planeerimise dokumentidele.	
Makro- ja mikromajanduse stabiilsus	Kuidas tootmine, kaubandus ning toodete ja teenuste tarbimine mõjutab riike, inimesi ja kogukondi. Hanke ja nõudluse suhte, turustruktuuride ja võimalike kaubandust mõjutavate tegurite	

	eristamine. Kuidas faktorid nagu valitsus, rahvusvahelised regulatsioonid ja järelevalve võivad mõjutada riike ja rahvastikukeskuseid.	
--	--	--

Kompetentsivaldkond: Sotsiaal – sotsiaalne dünaamika ja suhtlus, kogukonna säilitamine ning omavaheline suhtlemine ning haldusreformi mõjud sellele. Edukate sotsiaalvõrgustike mõjutamine ja arendamine erinevates kultuurilistes, etnilistes ja usulistes demograafiates. Erinevate gruppide ja sotsiaalvõrgustike suhtlemise motivatsioonid, tugevused ja nõrkused.

Kompetentsi alajaotus	Selgitus	Viited
Sotsiaalvõrgustiku dünaamika	Sotsiaalvõrgustike loomisest ja arusaamisest tulenev kasu ning kuidas need mõjutavad operatsioone ja kogukondi. Sotsiaalvõrgustikke puudutavate teadmiste rakendamine operatsiooni edukuse tagamiseks.	Kaitseliidu olemus (loeng)
Partnerluse arendamine	Sotsiaal- ja professionaalvõrgustike ja partnerluse välja töötamine ja edendamine ülesandepõhise struktuuri ja koostöösuhete loomise abil. Peamiste huvigruppide kindlaksmääramine, teiste osalejate teadlikkuse tõstmine ning suhete kasutamise operatsioonide edukaks teostamiseks. Alternatiivide leidmine ja väljendamine toetuse, koostöö ning ideede ja kokkulepete aktsepteerimise saavutamiseks. Teise kultuuri- ja inforuumi kuuluva grupi mõistmine ja nendega suhtlemine.	Kaitseliidu doktriin
Kultuurne ja religioosne dünaamika	Erinevad kultuurid ja religioonid, kuidas need tajuvad keskkonda ja maailma. Vastavate kultuuriliste ja lingvistiliste oskuste mõistmine, arendamine ja kasutamine. Kuidas ideoloogiat ja suhtlust kasutada	

	strateegiliselt sihtgruppide mõjutamiseks ja keskkonna vormimiseks.	
Personalijuhtimine	Organisatsioonisisese ja -välise koostöö edendamise abil usalduse ja ühtsuse loomine. Meeskonnakaaslaste nõustamine ja juhendamine karjääri ja personali arendamisel. Meeskonnakaaslaste juhtimine ja nende abistamine bürokraatiat ja administratiivtoiminguid puudutavates küsimustes.	

Kompetentsivaldkond: Info – infokeskkonna mõistmine, mõjutamine ja kaitsmine. Informatsiooni, kommunikatsiooni ja meedia mõju inimestele, keskkonnale, poliitikale ja operatsioonidele. Luure planeerimise, toimingute ja suutlikkuse mõistmine, mõjutamine ja rakendamine.

Kompetentsi alajaotus	Selgitus	Viited
Infooperatsioonid	Kuidas infooperatsioonid toetavad strateegiliste eesmärkide ning oluliste õiguslike ja poliitiliste tulemuste saavutamist. Infooperatsioonide algteadmised, põhimõtted ja tegevusalad. Infooperatsioonide vahendite, võimaluste ja tehnikate loomine ja kasutamine vastaste või võimalike vastaste tahte, arusaamade ja suutlikkuse muutmiseks, mõjutades vastaste informatsiooni, infol põhinevaid toiminguid ja süsteeme, samal ajal enda infot ja tegevusi ära kasutades ja kaitses.	Kaitseliidu doktriin
Avaliku teabe operatsioonid	Informatsiooni avalikkusele avaldamise vajadus tänapäeva globaalses infoajastu keskkonnas, meedia roll operatsioonides ning selle mõju operatsioonides osalejatele. Erinevate meedia- ja suhtlusvormide eristamine ning nende mõju kultuuridele,	Kaitseliidu doktriin

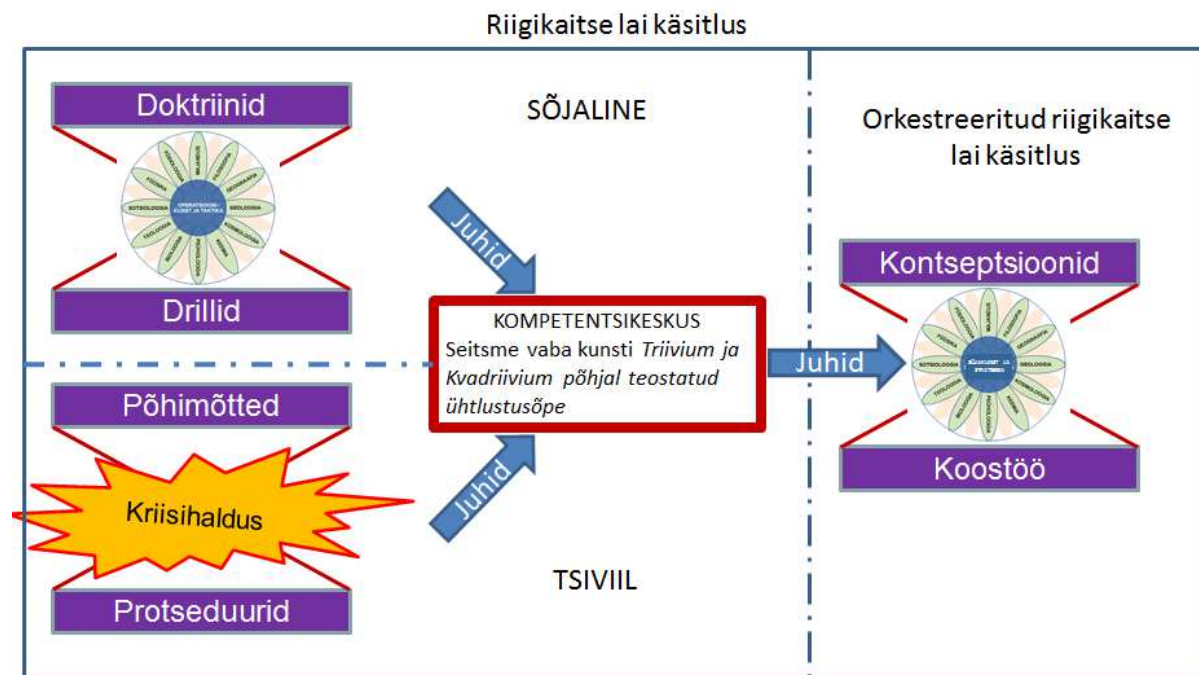
	religioonidele ning kogukondadele. Meedia kasutamine ja mõjutamine, et anda edasi operatsiooni läbiviimiseks vajalikke teemasid ja sõnumeid, samal ajal pakkudes läbi operatsioonide turvalisust tagava organi väele kaitset ja leevendades operatsiooni ebaõnnestumise riski.	
Strateegiline kommunikatsioon	Strateegilise kommunikatsiooni planeerimise ja rakendamise tähtsus operatsioonide kõikides etappides. Erinevate kommunikatsioonivahendite ja -distsipliinide kasutamine erinevatele sihtrühmadele ühtse, usutava ja arusaadava sõnumi edastamiseks.	Kaitseliidu doktriin
Luure	Luure tähtsus operatsioonides ja strateegilises planeerimises; andmete kogumise, raporteerimise ja analüüsimise võimalused; luuresüsteemid ja luure ülesehitus; luuretoimingud, -tsükliid ja info jagamine.	Kaitseliidu doktriin

Kompetentsivaldkond: Infrastruktuur – teadmised infrastruktuuri arendamisest, laiendamisest ja alalhoidmisest, mida saab kasutada keskkonna mõjutamiseks. Infrastruktuuride, rahvastikukeskuste ja esmatarbeteenuste, nagu veevarustus, arstiabi, elektrivarustus ja toit, loomiseks vajalike erinevate tehniliste võtete teadmine ja rakendamine.

Kompetentsi alajaotus	Selgitus	Viited
Tarneketi logistika ja juhtimine	Kuidas kavandada, planeerida, rakendada, kontrollida ja jälgida toetavaid ja võimaldavaid tegevusi, et lihtsustada logistikatoiminguid ning parandada kaasatud ettevõtete ja allasutuste tegutsemistavasid. Logistika juhtimist puudutavate tegevuste planeerimine ja haldamine ning osalejate s.h. tarnijate,	

	vahendajate, kolmandate teenuseosutajate ning klientidega tegevuse kooskõlastamine ja koostöö arendamine.	
Kommunikatsiooniseadme- ja teenistus	Sõjaliste organisatsioonide, avaliku ja erasektori kommunikatsioonivõimaluste, -struktuuride ja -seadmete äratundmine ja tehnikate ning protseduuride rakendamine eesmärgiga saavutada koostalitlusvõime.	
Meditsiiniline teenistus ja jätkusuutlikkus	Sõjaline ja tsiviilmeditsiini ühildamine ja logistikatoimingud. Kuidas peaks riiklikku meditsiiniteenistust täiustama, et teostada riigikaitse laia käsitluse vajaduste tagamist ja teenuse jätkusuutlikkust.	

2.4. Riigikaitse laia käsitluse juhtide rollid

Joonis 1. Riigikaitse laia käsitluse orkestreerimismudel

Kõrgemad ohvitserid/riigiteenistujad peavad olema võimelised mõistma konflikti poliitilisi, majanduslikke, sõjalisi ja tsiviilaspekte ning tsiviil-militaarkeskonna suhtlusest tekkivaid keerulisi olukordi, samuti leidma operatiivselt lahendusi komplekssetele ja ootamatutele probleemidele. Nad peavad omama süvateadmisi ja oskusi teostada operatsioonikunsti 2D (ühtsed doktriinid ja drillid) või 2P (ühtsed põhimõtted ja protseduurid) raamistikus, mis rajaneb seitsme vaba kunsti perspektiivil ehk teisisõnu vastavad magistrikraadi miinimumnõuetele ning leidma lahendusi ja olema võimelised planeerima, juhtima ja orkestreerima operatsioone 2K (ühtsed kontseptsioonid ja koostöö) raamistikus riigikaitse laias võtmes⁹ (vt joonis 1). Selle tasandi juhid on reeglina strateegiliste otsuste langetajad ning nõustavad poliitiliste otsuste tegijaid poliitilistes, sõjalistes või teistes riigikaitsealastes küsimustes. Sarnane mudel rakendub ka madalamatel juhtimistasanditel.

Positsioon	Kirjeldus
Strateegiline juht (kantslerid; KVJ; KLÜ; PPA peadirektor jne.)	Kujundab riigikaitsepoliitikat ja valdkondlikke strateegiaid, suunab ning annab nõu poliitikutele riigikaitse laia käsitluse valdkondlikust vaatenurgast. Abistab strateegiliste mõistete, operatsioonijõududele esitatavate soovitude, situatsiooniplaanide ning lahingutegevuse reeglite väljatöötamisel. Sidustab siseriiklikud ja liitlaste tegevuskavad.
Strateegiline staap/juhtimistasandi sõjaväelane/teenistuja	NATO ühendstaabi tasandi juhtiv ohvitser või ametnik, kes teostab planeerimist strateegilises raamistikus, töötab välja püstitatud ülesannete täitmiseks sõjalis-strateegiliste eesmärkide ja ülesannete lahendusvariandid ning määratleb nende eesmärkide saavutamiseks vajalikud ressursid. Nõustab strateegilist juhti.
Otsustaja/juht asekantslerid; ametite juhid/juhatajad/ülema d/ direktorid	Annab kõrgemale käsuastmele nõu jõudude korrektse kasutuse ning täiendavate lisavarade osas, mis eesmärgi täitmiseks määratud, lisatud või kättesaadavaks muudetud. Otsustaja vastutab kõigi talle määratud, lisatud ja kättesaadavaks tehtud ressursside eest. Samuti vastutab otsustaja operatsioonide planeerimise, koordineerimise ja täideviimise eest kehtestatud operatsioonialas.
Riigikaitse nõustaja	Nõustab ülemat, staapi ja teisi asjaosalisi muude siseriiklike ning NATO kollektiivkaitse võimaluste kättesaadavuse, piirangute ja

⁹ Operatsioonide orkestreerimist on käsitletud detailsemalt Kaitseliidu doktriinis operatsioonide orkestreerimise peatükis.

	korrektse kasutuse osas. Tundes doktriine annab omapoolseid soovitusi operatiiv- ja taktikalisel tasemel ning on rakendatav planeerimise, militaar-, tsiviil- ja turvajõudude kasutamise väljaõppe läbiviimisel.
--	--

Vanemad ohvitserid/riigiteenistujad peavad olema võimelised töötama dünaamilises keskkonnas ning rakendama igas olukorras ühendoperatsioonide põhist ja operatiivtasandi juhtimist. Nad peavad omama laialdasi teadmisi kaitsepoliitikast, sõjalisest planeerimisest ehk operatiiv- ja ressursiplaneerimisest ning analüütilisi oskusi muuta strateegiline juhis üksuste poolt elluviidavaks lõimitud sõjaliste tegevuste jadaks. Vanemohvitser/riigiteenistuja erineb nooremohvitserist/riigiteenistujast oma teadmiste, oskuste ja kogemuste poolest mõista ja rakendada arusaamu organisatsioonilisest dünaamikast ja inimeste käitumisest, et orienteeruda keerukal inimmaastikul.

Positsioon	Kirjeldus
Operatiivtaseme ¹⁰ juht (maakaitse ringkonna ülem; prefekt; brigaadiülem)	Ülem, kes tagab mitmefaasiliste operatsioonide koordineerituse juhtiva staabi ja ka madalamal tasemel. Vastutab oma ringkonnas/üksuses (lahingu)valmiduse, distsipliini, väljaõppe, kehtestatud eeskirjade ja ülesannete täitmise ning väe- või relvaliigi ja erialase valdkonna tegevuse eest. Samuti vastutab operatsioonide planeerimise, koordineerimise ja täideviimise eest määratud operatsioonialas.
Otsustaja/juht	Annab kõrgemale käsuastmele nõu jõudude korrektse kasutuse ning täiendavate lisavarade osas, mis eesmärgi täitmiseks määratud, lisatud või kättesaadavaks muudetud. Otsustaja vastutab kõigi talle määratud, lisatud ja kättesaadavaks tehtud jõudude ning varade eest ning osaleb operatsioonide planeerimisel, koordineerimisel ja täideviimisel.
Staab ja ekspert (osakonnaülemad; juhtivspetsialistid)	Ühendstaabi tasandi vanemstaabiohvitser või juhtiv spetsialist, kes kogub, analüüsib ja levitab olulist informatsiooni ning raporteerib juhtivatele ohvitseridele ning sama taseme ja

¹⁰ Mõneti meelevaldne jaotus, mis NATO kontekstis ei vasta kasutatavate jõudude suurusele ja võimetele, kuid kompetentside kirjeldamise kontekstis, enne kui on välja töötatud riigikaitse laia käsitluse ühine terminoloogia, on siiski rakendatav ja mõistlik alajaotus.

	madalamatele üksustele. Osaleb aktiivselt staabi planeerimistegevuses ja operatsioonide täideviimisel.
Riigikaitse nõustaja	Nõustab ülemat, staapi ja teisi osapooli riiklike ja regionaalsete võimaluste kättesaadavuse, piirangute ja korrektse kasutuse osas. Nõunik, kes annab omapoolseid sisendeid ülemale, staabile ja teistele osapooltele doktriinide, operatsioonide ja taktikalisel tasemel tegevuste osas. Rakendatav planeerimise, militaar-, tsiviil- ja turvajõudude kasutamise väljaõppe läbiviimisel.
Läviohvitser/ametnik	Tõhustab toetava ja toetatava komponendi omavahelist planeerimist, integreerimist ja sünkroniseerimist. Võib tegutseda üksuse ja komponendi esindajana, kes vastutab osapoolte alalise informeerituse ja tegevuste koordineerituse eest. Liitlaste staabis jääb läviohvitser mittekoosseisulisena oma riigi/staabi juhtimise alla.

Nooremohvitserid/nooremametnikud peavad olema võimelised analüüsima keerulisi situatsioone ning töötama ja langetama otsuseid sageli muutuvahingulukorras (keskkonnas). Rakendama põhjuslike seoste kontrollimiseks erinevaid analüütilisi meetodeid, olema suutelised kriitiliselt mõtlema ning vajadusel tegutsema tööühikute juhtidena, kõrgema juhtimistasandi staabis/asutuses jaoskonna ülematena või lauaametnikena. Samuti koordineerima ja sünkroniseerima oma tegevusi operatsiooniruumi teiste osapooltega ja jälgima kõrgema ülema kavatsuse täitmist. Nooremohvitserid/nooremametnikud peavad omama head suhtlemisoskust, teadmisi ning kogemusi grupikäitumisest, meeskonnatööst ja juhtimisest. Kriitilised isikuomadused on stressitaluvus, tasakaalukus ja iseseisvus. Selle taseme juhid on tihti vahetu kontakti tingimustes väikeüksuste vahetus ülemad, kes peavad lahendama keerulisi probleeme ning langetama kiireid otsuseid. Ühend- või komponendi staabis on nooremohvitserid rakendatavad oma (erialase) valdkonna ekspertidena.

Positsioon	Kirjeldus
Otsustaja/juht (kompanii-, rühmaülem; jaoskonna ülem; lauaametnik?)	Juht, kes vastutab oma üksuses/jaoskonnas (lahingu)valmiduse, distsipliini, väljaõppe, kehtestatud eeskirjade ja ülesannete täitmise ning väeliigi ja erialase valdkonna tegevuse eest. Tagab operatsioonide planeerimise, koordineerimise ja täideviimise talle määratud operatsiooniruumis ja annab kõrgemale

	käsuastmele nõu talle allutatud ressursside otstarbeka kasutamise osas.
Staap ja ekspert	Nooremstaabiohvitser või ekspert kuni ühendstaabi tasandini, kes kogub, analüüsib ja jagab olulist informatsiooni juhtivatele ohvitseridele ning sama taseme ja alluvatele üksustele. Osaleb aktiivselt staabi planeerimistegevuses ja operatsioonide täideviimises, lähtuvalt oma ametikohast, erialalisest ettevalmistusest ja väeliigilisest kuuluvusest. Annab omapoolseid eksperthinnanguid ülematele ja ülejäänud staabile.
Riigikaitse nõustaja	Nõunik, kes annab omapoolseid sisendeid ülemale, staabile ja teistele osapooltele doktriinide, operatsioonide ja taktikalisel tasemel tegevuste osas. Rakendatav planeerimise, militaar-, tsiviil- ja turvajõudude kasutamise väljaõppe läbiviimisel.

Juhtivad vanemallohvitserid/riigiteenistujad peavad olema võimelised töötama strateegilise tasandi staabis ning korraldama oma valdkonna tegevusi taktikalistes üksustes. Peavad mõistma poliitilisi ja sõjalisi hierarhiaid, omama häid teadmisi riigivõimu teostamise erinevatest elementidest ning oskusi planeerida, kuidas neid võimeid taktikaliste operatsioonide toetamiseks ära kasutada. Peavad olema kindlad arusaamad sotsiaaldünaamikast, suhete loomisest ja inimestevahelisest suhtlusest. Tulenevalt teenistusülesannete eripärast on juhtivate vanemallohvitseride psühholoogiline valmisolek, stressitaluvus ja emotsionaalne stabiilsus kriitilise tähtsusega. Juhtiv allohvitser eristub teistest allohvitseridest oma oskuste poolest kasutada dünaamilist operatiivkeskkonda, et luua eesmärgi saavutamiseks soodustavaid taktikalisi, operatiivseid ja strateegilisi suhteid ning ennetavaid lahendusi. Selle tasandi allohvitserid on rakendatavad kõrgemate- ning vanemohvitseride esmaste nõuandjatena praktilistes küsimustes.

Positsioon	Kirjeldus
Kõrgem staap	Ühendstaabi tasemel vanemallohvitser, kes osaleb aktiivselt staabi planeerimistegevuses ja operatsioonide täideviimises erinevates osakondades või staabisektsioonides lähtuvalt teenistuslikust vajadusest.
Otsustaja/juht	Annab kõrgemale käsuastmele nõu vägede korrektse kasutuse ning ülesande täitmiseks määratud, lisatud või kättesaadavaks muudetud ressursside otstarbeka kasutuse osas. Korraldab talle

	määratud, lisatud ja kättesaadavaks tehtud jõudude ja varade otstarbekohast kasutamist.
Nõustaja	Nõustab ülemat, staapi ja teisi osapooli võimaluste kättesaadavuse, piirangute ja korrektse kasutuse osas. Annab omapoolseid soovitusi doktriinide, operatsioonide ja taktikalisel tasemel tegevuse osas ning on rakendatav planeerimise, militaar-, tsiviil- ja turvajõudude kasutamise väljaõppe läbiviimisel.

Vanemallohvitserid/riigiteenistujad peavad olema võimelised kaasuma taktikaliste operatsioonide juhtimises ning suutma edukalt töötada operatiivstaabis. Nad peavad edukalt hakkama saama keerulistes keskkondades, mõistma taktikaliste operatsioonide teise ja kolmanda taseme käsked ning suutma leida ja ära kasutada lisavõimalusi missiooni täideviimiseks. Teenistuse eripära eeldab teadmisi grupikäitumisest, head meeskonnatöö osakust, suhtlemisoskust ja grupisiseste protsesside tajumist. Vanemallohvitser eristub oma oskuse poolest mõista terviklikult taktikalist keskkonda ning seda, kuidas ära kasutada keskkonna ja operatsiooniruumi teiste osapoolte võimeid ja võimalusi.

Positsioon	Kirjeldus
Otsustaja/juht	Operatiivstaabi tasandi vanemallohvitser/teenistuja, kes osaleb aktiivselt staabi planeerimistegevuses ja operatsioonide täideviimises erinevates osakondades või staabisektsioonides lähtuvalt vajadusest. Annab kõrgemale käsuastmele nõu võimete korrektse kasutuse ning täiendavate lisavarade osas. Vastutab kõigi talle määratud, lisatud ja kättesaadavaks tehtud ressursside eest. Samuti vastutab otsustaja oma pädevuse piires operatsioonide planeerimise, koordineerimise ja täideviimise eest kehtestatud operatsioonialas.
Staap ja ekspert	Staabiallohvitser/teenistuja kogub, analüüsib ja jagab olulist informatsiooni ning raporteerib juhtivatele ohvitseridele ning sama taseme ja alluvatele üksustele. Osaleb aktiivselt staabi planeerimistegevuses ja operatsioonide täideviimisel. Annab vajalikke soovitusi juhtivale ohvitserile ja ülejäänud staabile.

3. Kokkuvõte

Piiratud ressursiga riigis tuleb rakendada kogu riik ja rahvas optimaalselt tuumikfunktsioonide täitmiseks. Riigikaitse on üks riigi tuumikfunktsioone ning tänapäevaste hübriidkonfliktide ohjamiseks vajame sünkroniseeritud ametnikkonda ja teadlikku rahvast. Kaitseliit oma palgalise personali ja vabatahtliku liikmeskonnaga on kui sild täidesaatva võimu asutuse – Kaitseväe ning tsiviilühiskonna vahel, lõimides omavahel erinevate võimete parimad praktikad ja koondades inimesed, kes soovivad panustada oma riigi kaitseks. Läbi selle on organisatsioonil arvestatav baas pakkuda erinevaid kompetentse avalikus sektoris. Kaitseliidu kooli, Kaitseväe Akadeemia ja Sisekaitseakadeemia põhjal on võimalik välja arendada elanikkonna kaitset kujundav kompetentsikeskus, kus erineva taseme juhid ja spetsialistid õpivad ühiselt nii standardseid lahendusi kui ka avardavad silmaringi mõistmaks partnerorganisatsioonide toimetehhanisme. Ühtsete põhimõtete järgi arendatud doktriinid, parimate praktikute poolt edasi antud õppekavad, sama planeerimiskeelt rääkivad ametnikud annavad riigile tööriistakasti, millega võidelda riigikaitse laia käsitluse kõigis sektorites.

Eeltoodu elluviimiseks on vaja Vabariigi Valitsuse tasandil toetust. Positiivse otsuse korral saab alustada kompetentsikeskuse loomisega – töötada välja keskuse tegutsemispõhimõtted, määratleda sihtgrupid, sünkroniseerida olemasolevad kursused ja õppekavad. Peale seda on osalevate ministereeriumite kooskõlastuse saamisel keskus valmis alustama esmaste kursuste läbiviimist.

LISA B

Kaitseväe juhataja institutsioonile esitatavad nõuded

Kaitseväe juhataja institutsiooni kvalifikatsiooni (sh hariduse) nõuded

1. Sissejuhatus

Kaitseväe juhataja on riigi kõrgeim sõjaväelane sellega kaasneva võimu, mõju ja vastutusega. Seetõttu peab KVJ mõistma ühiskonda, selle poliitilisi, majanduslikke, sõjalisi ja tsiviilaspekte ja omavahelist mõju ning tsiviil-militaarkeskonna suhtlusest tekkivaid keerulisi olukordi, ning leidma operatiivselt lahendusi komplekssetele ja ootamatutele probleemidele.

Ta peab valdama tänase ja tuleviku julgeolekusituatsiooni poolt kujundatavat operatsioonikunsti ning olema võimeline planeerima, juhtima ja orkestreerima oma volituste ulatuses tegevusi, mis on kooskõlas Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud riigikaitse laia käsitluse põhimõtetega.

Ta on strateegilise tasandi juht, kes nõustab poliitikuid julgeolekupoliitilistes, sõjalistes või teistes riigikaitse küsimustes ja on oluline vahelüli liitlaste kaasamisel riiklike huvide ning eesmärkide täitmiseks ja kaitseks. Ta on sõjaväelase elukutse esindaja ja kuvandi looja ühiskonnale ning Eesti Vabariigi riiklike huvide ning rahvuslike väärtuste saadik rahvusvahelises meediumis.

Ta peab valdama strateegilise kommunikatsiooni kunsti, kus läbi sõnavõttude, tegevuse ja isikliku eeskuju edastatakse veenvaid ning julgeolekupoliitikaga kooskõlas olevaid sõnumeid siseriiklikule, liitlaste ning vaenulikult meelestatud kuulajaskonnale. Strateegiline kommunikatsioon ja infooperatsioonid on heidutuse õnnestumise oluline osis.

Ta peab omama kriitilist mõtlemist, praktiseerima elukestvat õpet ning olema heas füüsilises vormis ning kõrge stressitaluvusega indiviid.

Seetõttu peab institutsiooni kohuseid kandev inimene vastama kindlatele tunnustele, kompetentsinõuetele ja isikuomadustele.

2. Kompetentsinõuded

Selleks, et olla edukas juht peab ta mõistma minimaalselt kuut kompetentsivaldkonda: poliitilist, sõjalist, majanduse, sotsiaal-, info- ja infrastruktuuri valdkonda. Kõikide valdkondade süvateadmised ei ole eeldus, kuid nende omavaheliste seoste ning toimimisloogika mõistmine on põhiline edu kriteerium. Süvateadmised peavad olema oma valdkonnast ning suhteliselt detailselt poliitilise domeeni dünaamikast selleks, et olla võimeline andma strateegilist nõu ja hinnangut sõltumata koalitsiooni koosseisust.

2.1. Kompetentsivaldkond: poliitika - poliitiliste vahendite ja globaalse poliitilise keskkonna mõistmine, kujundamine ja tulemuslik rakendamine. Kohustuste ja mõjuvõimu jaotus valitsuse erinevatel tasanditel; kuidas toimivad poliitilised protsessid erinevates institutsioonides ja erinevate poliitiliste tähenduste väljatoomine.

2.1.1. Kompetentsi alajaotus

2.1.1.1. Lepingute sätete ja poliitiliste kokkulepete sõlmimise nõustamine.

- Poliitiliste kokkulepete kontekst ja ülesehitus ning nende mõju tulevastele riigikaitseoperatsioonidele.

2.1.1.2. Riiklike ja piirkondlike strateegiliste suhete loomine

- Riikide ja regioonide vahelised poliitilised, majanduslikud, ajaloolised ja sotsiaalsed suhted. Usaldusel, mõistvusel ja vastastikusel kasul põhinevate erinevate strateegiliste ja poliitiliste suhete loomine ja säilitamine.

2.1.1.3. Seaduste kohaldamine

- Riigisisese ja rahvusvahelise õiguse rakendamine missioonide planeerimise ja täitmise lihtsustamiseks. Seaduste erinevate tähenduste ja tõlgendusvõimaluste rakendamine operatsioonide läbiviimiseks kooskõlas sõjapidamiseprintsipidega ja operatsioonide loogikaga.

2.1.1.4. Läbirääkimised ja konfliktide lahendamine

- Parimate läbirääkimistehnikate teadmine ja kasutamine kohalike, regionaalsete või rahvuslike erinevuste lahendamiseks ja ühise eesmärgi saavutamiseks.

2.1.1.5. Institutsioonid ja organisatsiooni kultuurid

- Erinevad organisatsioonide struktuurid; kuidas on nende raames ära jaotatud võim, seaduslikkus, motivatsioon, tahe ning valitsemistava rakendamine.

2.1.1.6. Õigus ja relvakonflikti õigus

- Õiguse ja relvakonflikti õiguse rakendamine operatsioonides. Kuidas ja miks erinevad riigid ja liidud võivad neid erinevalt tõlgendada.

2.2. Kompetentsivaldkond: sõjaline – ülesande edukuse tagamiseks, professionaalsuse tõstmiseks ning institutsionaliseerumiseks vajalike sõjaliste vahendite mõistmine, mõjutamine ja tulemuslik rakendamine. Hõlmab teadmisi väeliikidest, väejuhatustest ja Kaitseliidust, nende rollist konventsionaalsetes ja hübriidoperatsioonides, vägede korrektsest rakendamisest, strateegilisest ja operatiivsest üldplaneerimisest ning erinevatest rahvustest partneritega töötamisest ja heade suhete loomisest. Süvateadmised NATO toimimisest, ülesehitusest, dünaamikast ja loogikast on kriitilise tähtsusega.

2.2.1. Kompetentsi alajaotus

2.2.1.1. Visioon ja strateegia

- Riiklikud huvid, strateegilised ja operatiivsed järeloomid ja mõjud ning nende huvide toetamine. Tekkivate vajaduste ja uute vaatenurkade identifitseerimine operatsiooniruumis ja „asümmeetrilistes“ mittelineaarsetes keskkondades, eesmärkide saavutamiseks vastavalt kohanduvate plaanide väljatöötamine ja innovaatiliste lahenduste rakendamine.

2.2.1.2. Väeloome

- Visioonile rajatud võimepõhine väeloome, mis järgib NATO võimete loomise põhimõtteid, kuid võtab arvesse regionaalset isepära. Väeloome on tulevikutrendidele rajanev, paindlik ning ühildatav liitlaste ning siseriiklike partnerite võimetega.

2.2.1.3. Väe rakendamine

- Järjestikuste tulemuspõhiste, hajutatud operatsioonide juhatamine, kasutades ülema eesmärgi saavutamiseks parimat võimalikku võimete kombinatsiooni. Doktriinide, mõistete ja võimete mõistmine ja rakendamine missiooni teostamiseks. Ühend- ja ühispõhimõtete rakendamine üle geograafiliste ja organisatsiooniliste piiride ning kultuuride soovitud mõjude saavutamise eesmärgil.

2.2.1.4. Vägede haldamine

- Materiaalsete, informatiivsete ja inimressursside muretsemine ja haldamine operatsioonide teostamiseks. Infoajastu ja pärandtehnoloogia, seadmete ja relvade tundmine ja juhtimine lahinguruumi eesmärkide saavutamiseks. Finants- ja eelarvevahendite nõutamine ja haldamine.

2.2.1.5. Kriisiohjamine

- Kriisiohjamise rakendamine kriiside korrektseks ohjamiseks ja lahendamiseks. Õigete ja õigeaegsete otsuste langetamine, initsiatiivi ja otsustusvabaduse tagamine ning säilitamine. Tegevuste planeerimine ja juhtimine heidutuse tagamiseks, üleüldise vastupanuvõime tugevdamiseks või ka vastupanuliikumise ettevalmistamiseks. Ametkonnaülestest ja -vaheliste tegevuste nõustamine ja juhtimine oma vastutusalas.

2.2.1.6. Kaitseväge ja Kaitseliidu operatsioonid

- Teadmised KV/KL doktriinlikust teenistusest ning sellest, kuidas KV/KL teostavad luure ja -seire tegevust, osalevad otseses lahingutegevuses ning osutavad abi teistele ametkondadele. Kuidas KV/KL võimed toetavad riiklikke vajadusi ning milline on KV/KL struktuur ja väljaõpe ja kuidas neid kasutada sõjaliste, poliitiliste ja majanduslike eesmärkide saavutamiseks. Kuidas võiks KV/KL veel kasutada riigi strateegiliste eesmärkide saavutamiseks.

2.2.1.7. Sõjaline juhtimine ja kontroll

- Riiklik sõjaline ja poliitiline struktuur, õigetel tasemetel õigete inimeste kaasamine õigel ajal. Milliseid otsuseid erinevatel tasemetel planeeritakse, personaliseeritakse ja täide viiakse. Sidusa juhtimis- ja kontrollstruktuuri loomine määratud üksustele ja operatsioonidele. Siseriikliku ja NATO juhtimismudeli ühtlustamine ning kiire sujuva transformatsiooni tagamine üleminekul liitlasoperatsioonidele.

2.2.1.8. Ühendoperatsioonid, riikide- ja ametkondade vahelised operatsioonid, koalitsioonioperatsioonid

- Planeerimine ja operatsioonid koostöölases, riikidevahelises, koalitsiooni ja ametkondade vahelises keskkonnas. Kõikide väeliikide tähtsus, roll, kohustused ja omavahelise koordineerimise vahendid. Operatsioonide edukas orkestreerimine ja vastuolude elimineerimine selle struktuuri piires ning erinevate militaar- ja tsiviilorganite tegevuse kooskõlla viimine.

2.3. Kompetentsivaldkond: majandus – kuidas rahvusvaheline ja kohalik majandus ja kaubandus mõjutavad inimesi, valitsust ning töökeskkonna vaateid. Majanduslike

vahendite, protsesside ja tegurite kasutamine töökeskkonna mõjutamiseks. Valitsemisalade soetamis- ja hanketsüklid ning nende mõjutamine.

2.3.1. Kompetentsi alajaotus

2.3.1.1. Rahvusvaheline ettevõtlusmajandus

- Kuidas rahvusvaheline ettevõtlus ja majandus mõjutavad riikide ja regioonide rahvuslikku turvalisust ja elukvaliteeti. Väliskapitalivood ning kuidas need mõjutavad riigi hetkelist ja tulevast arengut. Milline mõju on rahvusvahelisel ettevõtlusmajandusel kohalikule kaubandusele, mis hõlmab põllumajandust, tootmist ja teenuseid.

2.3.1.2. Finantseering, eelarvestus ja fondihaldus

- Ühised rahastamisallikad, eelarvestamistoimingud ning ressursside ja finantside juhtimine, eelarve loomine. Finantsjärelvalve sisu ja selle rakendamine.

2.3.1.3. Hanked

- Valitsemisalade soetamis- ja hanketsüklid ja -toimingud sh. mõistmine, kuidas toimivad välisinvesteeringud, kuidas neid saada ja milleks neid kasutada, kuidas see kõige paremini integreerida väeloomesse ja võime arendusse

2.3.1.4. Planeerimise, programmeerimise ja eelarve täitmise toimingud

- Kaitsehanke toimingud ja eelarve reguleerimine vastavalt planeerimise dokumentidele.

2.3.1.5. Makro- ja mikromajanduse stabiilsus

- Kuidas tootmine, kaubandus ning toodete ja teenuste tarbimine mõjutab riike, inimesi ja kogukondi. Hanke ja nõudluse suhte, turustruktuuride ja võimalike kaubandust mõjutavate tegurite eristamine. Kuidas faktorid nagu valitsus, rahvusvahelised regulatsioonid ja järelvalve võivad mõjutada riike ja rahvastikukeskuseid.

2.4. Kompetentsivaldkond: sotsiaal – sotsiaalne dünaamika ja suhtlus, kogukonna säilitamine ning omavaheline suhtlemine ning haldusreformi mõjud sellele. Edukate sotsiaalvõrgustike loomine, mõjutamine ja arendamine erinevates kultuurilistes,

etnilistes ja usulistes demograafiates. Erinevate gruppide ja sotsiaalvõrgustike suhtlemise motivatsioonid, tugevused ja nõrkused.

2.4.1. Kompetentsi alajaotus

2.4.1.1. Sotsiaalvõrgustiku dünaamika

- Sotsiaalvõrgustike loomisest ja arusaamisest tulenev kasu ning kuidas need mõjutavad operatsioone ja kogukondi. Sotsiaalvõrgustikke puudutavate teadmiste rakendamine operatsiooni edukuse tagamiseks.

2.4.1.2. Partnerluse arendamine

- Sotsiaal- ja professionaalvõrgustike ja partnerluse välja töötamine ja edendamine ülesandepõhise struktuuri ja koostöösuhete loomise abil. Peamiste huvigruppide kindlaksmääramine, teiste osalejate teadlikkuse tõstmine ning suhete kasutamine operatsioonide edukaks teostamiseks. Alternatiivide leidmine ja väljendamine toetuse, koostöö ning ideede ja kokkulepete aktsepteerimise saavutamiseks. Teise kultuuri- ja inforuumi kuuluva grupi mõistmine ja nendega suhtlemine.

2.4.1.3. Kultuuri ja religioosne dünaamika

- Erinevad kultuurid ja religioonid, kuidas need tajuvad keskkonda ja maailma. Vastavate kultuuriliste ja lingvistiliste oskuste mõistmine, arendamine ja kasutamine. Kuidas ideoloogiat ja suhtlust kasutada strateegiliselt sihtgruppide mõjutamiseks ja keskkonna vormimiseks.

2.4.1.4. Personalijuhtimine

- Organisatsioonisisese ja -välise koostöö edendamise abil usalduse ja ühtsuse loomine. Meeskonnakaaslaste nõustamine ja juhendamine karjääri ja personali arendamisel. Meeskonnakaaslaste juhtimine ja nende abistamine bürokraatiat ja administratiivtoiminguid puudutavates küsimustes.

2.5. Kompetentsivaldkond: info – infokeskkonna mõistmine, mõjutamine ja kaitsmine. Informatsiooni, kommunikatsiooni ja meedia mõju inimestele, keskkonnale, poliitikale ja operatsioonidele. Luure planeerimise, toimingute ja suutlikkuse mõistmine, mõjutamine ja rakendamine.

2.5.1. Kompetentsi alajaotus

2.5.1.1. Infooperatsioonid

- Kuidas infooperatsioonid toetavad strateegiliste eesmärkide ning oluliste õiguslike ja poliitiliste tulemuste saavutamist. Infooperatsioonide algteadmised, põhimõtted ja tegevusalad. Infooperatsioonide vahendite, võimaluste ja tehnikate loomine ja kasutamine vastaste või võimalike vastaste tahte, arusaamade ja suutlikkuse muutmiseks, mõjutades vastaste informatsiooni, infol põhinevaid toiminguid ja süsteeme, samal ajal enda infot ja tegevusi ära kasutades ja kaitstes.

2.5.1.2. Avaliku teabe operatsioonid

- Informatsiooni avalikkusele avaldamise vajadus tänapäeva globaalses infoajastu keskkonnas, meedia roll operatsioonides ning selle mõju operatsioonides osalejatele. Erinevate meedia- ja suhtlusvormide eristamine ning nende mõju kultuuridele, religioonidele ning kogukondadele. Meedia kasutamine ja mõjutamine, et anda edasi operatsiooni läbiviimiseks vajalikke teemasid ja sõnumeid, samal ajal pakkudes läbi operatsioonide turvalisust tagava organi väele kaitset ja leevendades operatsiooni ebaõnnestumise riski.

2.5.1.3. Strateegiline kommunikatsioon

- Strateegilise kommunikatsiooni planeerimise ja rakendamise tähtsus operatsioonide kõikides etappides. Erinevate kommunikatsioonivahendite ja -distsipliinide kasutamine erinevatele sihtrühmadele ühtse, usutava ja arusaadava sõnumi edastamiseks.

2.5.1.4. Luure

- Luure tähtsus operatsioonides ja strateegilises planeerimises; andmete kogumise, raporteerimise ja analüüsimise võimalused; luuresüsteemid ja luure ülesehitus; luuretoimingud, -tsüklid ja info jagamine.

2.6. Kompetentsivaldkond: infrastruktuur – teadmised infrastruktuuri arendamisest, laiendamisest ja alalhoidmisest, mida saab kasutada keskkonna mõjutamiseks. Infrastruktuuride, rahvastikukeskuste ja esmatarbeteenuste, nagu veevarustus, arstiabi, elektrivarustus ja toit, loomiseks vajalike erinevate tehniliste võtete teadmine ja rakendamine.

2.6.1. Kompetentsi alajaotus

2.6.1.1. Tarneketi logistika ja juhtimine

- Kuidas kavandada, planeerida, rakendada, kontrollida ja jälgida toetavaid ja võimaldavaid tegevusi, et lihtsustada logistikatoiminguid ning parandada kaasatud ettevõtete ja allasutuste tegutsemistavasid. Logistika juhtimist puudutavate tegevuste planeerimine ja haldamine ning osalejate sh tarnijate, vahendajate, kolmandate teenuse osutajate ning klientidega tegevuse kooskõlastamine ja koostöö arendamine.

2.6.1.2. Kommunikatsiooniseadmed ja -teenistus

- Sõjaliste organisatsioonide, avaliku ja erasektori kommunikatsioonivõimaluste, -struktuuride ja -seadmete äratundmine ja tehnikate ning protseduuride rakendamine eesmärgiga saavutada koostalitlusvõime.

2.6.1.3. Meditsiiniline teenistus ja jätkusuutlikkus

- Sõjaline ja tsiviilmeditsiini ühildamine ja logistikatoimingud. Kuidas peaks riiklikku meditsiiniteenistust täiustama, et teostada riigikaitse laia käsitluse vajaduste tagamist ja teenuse jätkusuutlikkust.

3. Strateegilise juhi tunnused

Iga organisatsiooni kuvand on otseses sõltuvuses strateegilise juhi tunnustest, tema oskusest kujundada terve sisekliima ja ühiskonnale vastuvõetav organisatsioonikultuur.

Tunnused jaotuvad viide kategooriasse: ekspertteadmised, teadmiste loomine ja kognitiivne kirjaoskus, sotsiaalne küpsus, muutuste haldus ja eestvedamine.

3.1. Ekspertteadmised

Julgeolekudomeeni strateegiliste ekspertteadmiste tekkimise eeltingimusteks on elukestev õpe, süvateadmised valdkonnast, võimetest ja nende mõjudest, loogiline järkjärguliselt kujundatud teenistuskäik ning sotsiaalne küpsus. Teadmiste kujunemine ekspertteadmisteks eeldab peale sõjalise valdkonna mehaanilise tundmise veel institutsionaalseid strateegilisi kooseksisteerimise ja eesmärkide ühtsuse tagamise instrumente teiste jõuasutustega, rahvusvaheliste julgeoleku ametkondadega ning sidusust ühiskonnaga. Sõjalise valdkonna ekspertteadmiste vääramatu osa on ka süvateadmised vastasest – mõttemaailmast, kultuurist, tugevustest, nõrkustest, doktriinilistest arengutest ja võtmeisikutest nii poliitilisest kui ka sõjalisest juhtkonnast.

3.2. Teadmiste loomine

Strateegiline juht on võimeline looma, organiseerima ja haldama teooriatel rajanevaid teadmisi. See on laiem kui kitsas valdkonnasisene analüüsi, loovuse ja hinnangute võime, see peab ulatuma välisesse keskkonda, et olla suuteline adapteeruma muutuvatele oludele. Strateegilise juhi kohustus on arendada tema juhitud valdkonna teadmiste baasi nii, et see võimaldab täita talle usaldatud vastutust ühiskonna ees kõige efektiivsemalt. See eeldab kognitiivset kirjaoskust, mis omakorda nõuab akadeemilist magistri taseme teaduskraadi eelistatult strateegia või juhtimise tegevusalal.

3.3. Sotsiaalne küpsus

Sotsiaalne küpsus on strateegilise koostöö vormimise põhitingimus. Ülem peab looma ja säilitama sisemise avatud ja üksteist austava töökliima, mis stimuleerib alluvate loovust ning lubab kriitiliselt töödelda näiliselt vääramatuid eeldusi või kinnisideid ja hinnata nende paikapidavust. Sotsiaalne küpsus võimaldab juhitava institutsiooni kontseptsiooni integreerimist riigikaitse laia käsitluse teostamisse. Ametkondade ülene koostöö kaasab erinevaid riiklike institutsioone, kellel on välja kujunenud oma professionaalne tööetika ja parimad praktikad. Selleks, et tagada strateegilise koostöö edukus peab strateegiline juht olema võimeline mitmekihilise mõjude ja mõjutamise protsessi raames selgitama ning rakendama tema juhitud organisatsiooni prioriteete ja omakäeliselt kirjutatud kavatsust. Oma organisatsiooni edukaks kõneisikuks saab olla vaid sotsiaalselt küps inimene.

3.4. Muutuste kujundamine

Gloobalsete arengute ja infoajastu tingimustes on keskkonna muutumine vältimatu. Selleks, et tagada enda juhitud institutsiooni efektiivsus peab juht olema võimeline muutma nii väliseid kui ka sisemisi tegureid nii, et see tagab organisatsiooni identiteedi ja kasutatavuse. Strateegiline juht vastutab otseselt peaaegu ainuisikuliselt visiooni ja selle täitmise kontseptsiooni eest. Ta peab olema võimeline selgitama ja argumenteerima visiooni vitaalsust ning ajakohasust ühiskonnale, valitsusele, liitlastele ja saatma strateegilise sõnumi vastastele.

3.5. Organisatsiooni kõneisik

Tegemist on olulise kui mitte kõige olulisema strateegilise juhi tunnusega. Põhirõhk on hoida, säilitada ja edendada organisatsiooni identiteeti, mis tuleneb traditsioonidest, elukutse eetosest ja ühiskonna väärtustest. Juht peab kõnetama enda juhitud organisatsiooni reamehest kõrgemate ohvitserideni, looma välise side kogu ühiskonnaga jagades selle ideoloogiat, printsiipe ning filosoofiat. Juht peab olema moraalne indiviid, laia silmaringi ning empaatiavõimega. See tunnus on tihedalt seotud kognitiivse kirjaoskusega ning muutuste kujundamisega.

4. KVJ esitatavad formaalsed nõuded

4.1. Haridus/akadeemiline ettevalmistus

4.1.1. Kriitiliselt vajalik kriteerium

- Magistrikraad soovitatavalt strateegia või juhtimise valdkonnas
- Sõjalise kõrghariduse IV tase.
- Eesti keele valdamine emakeelena
- Inglise keele valdamine väga heal tasemel (vähemalt STANAG 4444)
- Vene keele valdamine heal tasemel
- Eneseväljendusoskus (erialased, teadus- ja ühiskonnatunnetuslikud artiklid tunnustatud meediaväljaannetes)

4.1.2. Soovituslik kriteerium

- Sõjaväelise kõrghariduse III või IV tase omandatud siseriiklikult tunnustatud strateegilise liitlase õppeasutuses.
- Magistrikraad tsiviilülikoolis, mis laiendab silmaringi ja võimaldab mõista ning kujundada ja rakendada riigikaitse laia käsitlust

4.2. Teenistus

4.2.1. Kriitiliselt vajalik kriteerium

- Omab isikkoosseisu juhtimise kogemust (allüksus, üksus, formatsioon, väeliik)
- Staabiohvitseri kogemus
- Rahvusvahelise sõjalise operatsiooni kogemus

- Teenistus NATO staabis planeerijana
- Teenistus NATO strateegilises staabis või peakorteris struktuuriüksuse ülemana või rahvusliku esindajana

4.2.2. Soovituslik kriteerium

- Diplomaatilise teenistuse kogemus
- Teenistus Kaitseliidus
- Osalemine ühiskondlikes tegevustes mittetasustavates sotsiaalsetes ülesannetes

4.3. Isikuomadused ja oskused

- Distsiplineeritud, tasakaalukas, isiklikku eeskuju andev, üldinimlikest väärtustest juhinduv juht
- Strateegiline juhtimise oskus, on võimeline sidustama eesmärgid, vahendid ja meetodid. Praktiseerib strateegilist juhtimiskunsti ning õpetab seda teistele
- Pühendunud sõjaajaloo tundja
- Võimeline mõistma Kaitseliidu omapära – duaalset juhtimist ja ühiskondlikku sidusust ning edukalt rakendama eripära kaitsetegevusse, võttes arvesse strateegilise keskkonna kompleksust, vastuolulisust, ebakindlusest ja haavatavust.
- Mõistab, et Kaitsevägi on osa ühiskonnast
- Tugeva personaalse stressi taluvusega ning füüsilise ja mentaalse vastupidavusega
- Oskuslik diplomaat
- Mõtteleja, kes on võimeline looma alternatiivseid lahendusi, lugema ja analüüsima tuleviku trende ning võimeline nägema teise, kolmanda ja neljanda järgu mõjusid
- Hea suhtleja: läbirääkimisoskusega; suudab luua ühisosa eri meelt asjaosaliste vahel; veenmisoskusega; sotsiaalselt küps ning hea ühiskonna tunnetusega
- Inspireerib teisi tegutsema
- Võimeline looma tulevikuvisiooni – praktiseerib kriitilist, loovat ja kaalutletud mõtlemist
- Mõistab rahvusvahelises keskkonnas toimuvat, nii rahu- kui ka sõjaaja olukorra pragmaatiline seire, ettenägelikkus

- Probleemide lahendamine – vastanduvad teemad, lahendite leidmine, pseudoprobleemide äratundmine ja nendele minimaalse jõupingutuse kulutamine
- Kriitiline enesehindamine
- Autoriteedi ja efektiivsuse saavutamine komplekskeskkonnas
- Oskuslik eesmärkide, meetodite ja vahendite määratlemine
- Loob organisatsiooni juhtides sisemise ja välimise sideme
- Kujundab teenistuskaslastest ühtse meeskonna
- Loob organisatsiooni eesmärkide saavutamiseks sobiva õhkkonna
- Kujundab organisatsiooni kultuuri – saavutab hea töökliima läbi väärtuste, traditsioonide ja muutuste kombineerimise
- Juhib ja haldab muutusi organisatsioonis
- Rakendab uudseid tehnoloogiaid
- Stimuleerib innovaatilist mõtlemist ja lahendusi
- Soosib ja stimuleerib alluvate initsiatiivi
- Suudab kanda vastutust
- Mõistab süsteeme – poliitiliste, majanduslike, kultuuriliste, logistiliste aspektide kombineerimine ja ametkondade vahelise/ülese suhestamise realiseerimine

4.4. Välistavad tegurid

- Teenistuskäigu jooksul teenistusest vabastamine distsiplinaarsüüteo tõttu
- Teenistuskäigu jooksul kriminaalkorras karistus
- Teenistus okupatsioonivõimude poliitilises-ideoloogilises relvaliigis